

FÓRUM ARCHITEKTÚRY

PRÍLOHA ČASOPISU

projekt

SLOVENSKÁ
ARCHITEKTONICKÁ
REVUE

Cena
Dušana
Jurkoviča
50

3

MÁJ/JÚN 2014

www.sasarch.sk

www.facebook.com/spolokarchitektov

VYCHÁDZA OD ROKU 1991

4

Juraj Hermann

Som presvedčený, že nastal čas, aby sa slovenská architektúra začala výraznejšie prezentovať i vo svete. To by mala byť priorita Spolku pre zahraničie.

8

Vladimír Husák

Z nášho industriálneho dedičstva odišlo mnoho stavieb, priamo zo živej aktívnej činnosti do histórie, alebo do ničoty. Nedávno bol zničený areál Tabakovej továrne, predtým ďalšie jedinečné historické industriálne diela Bratislavy, rozorvaná Cvernovka... Teraz je na rade Stein.

13

Ľubica Vitková

Stále viac žien – architektiek sa začína presadzovať v tejto krásnej, ale náročnej profesii. Výstava a katalóg "I Am a Woman Architect" sú cennými príspevkami k spoznaniu a zviditeľneniu dámskej architektonickej scény.

FUNDAMENTALS

14. Bienále architektúry v Benátkach

Pod kurátorstvom Rema Koolhaasa úplne iné ako minulé. Československu to zasa nevyšlo. Tentokrát to pripravili českí kolegovia. Prázdny pavilón. Vyprázdnené idey panelákových sídlisk. V Čechách predsa existuje množstvo tém pre výstavu ABSORBING MODERNITY 1914 – 2014. Moderna má už storočnicu.

Napriek tomu, že nad vstupom je názov pavilónu zmenený na SLOVACCHIACECO, všade sa uvádza „Czech pavillion“.

JÁN M. BAHNA

ISSN 1336-0264
917713361026002 03

5 Mirka Kavická

Priamo v srdci vinárskej oblasti Chianti Classico dokončili pred dvoma rokmi vinársky komplex rodiny Antinori, ktorý navrhla architektonická kancelária Archea Associati – kancelária významného talianskeho architekta Marca Casamontiho.

6 Ján M. Bahna

Život pasážového typu sa preniesol do nákupných centier. Zánik pasáží však ochudobnil centrum mesta o atraktívne mestské priestory.

14 Barbora Mlejová Dominika Belanská

Počas prvej plánovacej cyklojazdy v Nitre v rámci projektu Mesto potrebuje viac rieky otestovala laická i odborná verejnosť nitrianske cyklochodníky a diskutovala o potenciáli využitia verejného priestoru nábrežia.

© SAS 2014

Vydáva Spolok architektov Slovenska, člen UIA (Union Internationale des Architectes) vo Vydavateľstve SAS. Ročník XXIV.

šéfredaktor Vydavateľstva SAS: PhDr. Peter Mikloš, **redaktorka:** Mgr. art. Dominika Belanská

grafika: Fero Jablonovský, **realizácia:** FO ART, s. r. o.

adresa redakcie a inzercie: FÓRUM ARCHITEKTÚRY, Panská 15, 811 01 Bratislava 1, **tel.:** 0911 614 454, **fax:** 02/544 35 744

e-mail: redakcia_forum@sasarch.sk, **web:** www.sasarch.sk, www.facebook.com/spolokarchitektov

Vychádza s podporou Štefana Moravčička.

Fotografie na obálke: Ján M. Bahna.

Za obsah a pôvodnosť príspevku zodpovedá autor/autorka. Publikujeme aj názory, ktoré nemusia odrážať stanovisko redakcie.

ISSN 1366-0264

Z aktivít Spolku architektov Slovenska v roku 2014

Konferencia a výstava pri príležitosti 100. výročia narodenia prof. Eugena Kramára, Sieň Dušana Jurkoviča, SAS, 24. 4. – 7. 5. 2014. Foto: Dominika Belanská

Výstava fotografií Ondřeja Kavana v Galérii architektúry SAS, sprievodná udalosť Dní architektúry a dizajnu (DAAD) 2014, 28. 5. – 27. 6. 2014. Foto: Tomáš Bokor

Prezentácia Spolku architektov Slovenska vo Woodbox-e na nábreží Dunaja v rámci festivalu Wooddays, v spolupráci s proLignum – Námestie Ľ. Štúra v Bratislave, 29. 4. 2014. Foto: Dominika Belanská

Pred Valným zhromaždením SAS

Aj keď sme práve uprostred dovolenkového obdobia, plánovací kalendár nás upozorňuje na to, čo treba už dnes chystať, aby sme zvládli všetko, čo nás čaká v druhej polovici roka. Najmä jesenné mesiace sú už tradične doslova preplnené spolkovými aktivitami. Pripomeňme si tie najdôležitejšie – z domácich i zahraničných.

V auguste sa zástupcovia Spolku architektov Slovenska zúčastňujú na svetovom kongrese a Valnom zhromaždení UIA v Durbane v Juhoafrickej republike. Jubilejný XXV. svetový kongres UIA sa koná 3. – 7. augusta a jeho hlavná téma je formulovaná ako Architecture Otherwhere. Je to téma, ktorá nábáda skúmať iné spôsoby poznania a tvorenia, má demonštrovať, že architektúra je nielen priestorová a geometrická ale práve tak isto je politická, ideologická, ekonomická a teoretická a má potenciál ovplyvňovať myslenie a politiku, spoločenský život. Nábáda opätovne sa zamyslieť nad kvalitatívnymi aspektmi sveta okolo nás a uvedomiť si, že to, čo staviame, nie je len utilitárny ale aj humanitárny aktom. Investovanie do prostredia a ľudí prostredníctvom architektúry vyjadruje ľudské túžby, hodnoty a záujmy. Hlavnú tému rozvíjajú aj tri kongresové podtémy. Idey prvej podtémy sa týkajú otázok chudoby, jej zmierňovania a priestorovej ekonomiky. Druhá je zacielená na problematiku životného prostredia a tretia na hodnotové kritériá nazerané cez profesionálnu prax a prípravu.

Na kongrese i na Valnom zhromaždení UIA budú Spolok architektov Slovenska zastupovať prezident SAS Ján Bahna a člen Prezídia SAS Štefan Mitro. V kongresových výstavných priestoroch budú prezentované aj výsledky Svetového fóra mladých architektov, ktoré sa konalo v minulom roku v Košiciach. Aj táto výstava dokumentuje skutočnosť, že Spolok architektov Slovenska aktívne využíva možnosti medzinárodnej spolupráce v rámci UIA, zúčastňuje sa na spoločných aktivitách II. Regiónu UIA a súčasne spolupracuje v rámci architektonického partnerstva krajín V4.

K najdôležitejším udalostiam tohto roka bude na domácej pôde patriť 50. ročník Ceny Dušana Jurkoviča. Medzinárodná porota zasadne 25. a 26. septembra a slávnostné udelenie Ceny sa bude konať 12. novembra v bratislavskej Redute (spolu s ostatnými cenami SAS). Rovnako pozoruhodné 25. výročie si pripomenieme aj pri Cene Emila Belluša, ktorú udeľuje SAS za celoživotné dielo.

V rámci systému cien SAS sa v minulom roku zriadila Cena Ladislava Hudeca. Jej zriaďovateľmi sú Spolok architektov Slovenska, mesto Banská Bystrica a Fond výtvarných umení. Ako napovedá jej pomenovanie po svetoznámom architektovi, banskobystrickom rodákovi, udeľuje sa slovenskému architektovi za architektonické pôsobenie v zahraničí. Vyjadruje, či symbolizuje súčasný rozmer architektonickej praxe, ktorý pre slovenských architektov prinášajú dnes samozrejme možnosti pôsobenia v rozličných krajinách sveta.

V roku 2014 končí trojročné funkčné obdobie Prezídia Spolku architektov Slovenska. Členov SAS čaká Valné zhromaždenie, ktoré v zmysle Stanov SAS zvolí aj nového prezidenta SAS. Valnému zhromaždeniu budú predchádzať regionálne snemy SAS – bratislavský, západoslovenský, stredoslovenský a východoslovenský. Ich úlohou bude zhodnotiť aktivity trojročného funkčného obdobia, a tak ako to určujú stanovy, zvolí za každý región troch zástupcov do Prezídia SAS a jedného z nich za viceprezidenta SAS. Na regionálnych snemoch sú volení aj zástupcovia do Revíznej komisie SAS. Viceprezidentov a členov Revíznej komisie potvrdzuje Valné zhromaždenie. Regionálne snemy sa budú konať v období september – október 2014. Ich organizáciu zabezpečujú súčasní viceprezidenti SAS zastupujúci jednotlivé regióny spolu s regionálnymi radami.

Valné zhromaždenie i regionálne snemy SAS nie sú iba organizačno-administratívnou udalosťou, ktorá naplní literu Stanov SAS; môžu vo viacerých aspektoch iniciovať, či inšpirovať inováčné úvahy o práci Spolku ale aj o jeho pôsobení a úlohách v súčasnej spoločnosti, v slovenskej kultúre.

PETER MIKLOŠ

POHL'ADY NA SAS S architektom Jurajom Hermannom

Takmer pred štvrtstoročím vznikol Spolok architektov Slovenska. Má za sebou bohatú činnosť – na domácej pôde i v spolupráci s partnerskými organizáciami v zahraničí. Napriek zložitým existenčným, najmä ekonomickým podmienkam, je funkčnou súčasťou slovenského kultúrneho života. S blížiacim sa jubileom, ktoré si pripomenieme na budúci rok, sa priam ponúka zamyslieť sa nad pôsobením Spolku, nad jeho históriou, súčasnosťou i budúcnosťou. O to viac, že koncom roka sa bude konať aj Valné zhromaždenie SAS. V tomto a v nasledujúcich číslach sa formou otázok a odpovedí pokúsime v skratke predstaviť zopár názorov, resp. úvah na túto tému. Vzhľadom na skúsenosti z architektonického pôsobenia v domácom i medzinárodnom kontexte, ako aj na pôde SAS, sme ako prvého oslovili Ing. arch. Juraja Hermannu.

Patrite ku generácii, ktorá nastupovala do praxe v rokoch normalizácie. Ako ste vnímali vtedy ako mladý architekt jedinú profesnú organizáciu – Zväz slovenských architektov?

Juraj Hermann: Bolo mi jasné, že vtedajšia činnosť Zväzu slovenských architektov, tak ako i aktivity iných kultúrnych a spoločenských organizácií v dobe tvrdej normalizácie bola pod dôslednou kontrolou komunistickej strany a štátnych orgánov. Považoval som však za stavovskú česť vstúpiť do ZSA, hneď ako som splnil požadované kritériá odbornej praxe. Zväz vytváral vtedy pre nás mladých mnohé pozitívne aktivity, ako boli napr. výstavy tvorby mladých architektov, možnosť zúčastniť sa na štúdiijných úlohách ZSA alebo na bienále architektúry Interarch v Sofii. Vďaka organizačným schopnostiam vtedajšieho tajomníka Zväzu Jozefa Smidu sa početná skupina nás, vtedy mladých slovenských a českých architektov, zúčastnila medzinárodného fóra architektov do 35 rokov, ktoré sa konalo počas plavby po Stredozemnom mori.

Až neskôr, keď som sa stal v ateliéri 05 ŠPTÚ mladším kolegom Štefana Svetka, som sa dozvedel, že je vylúčený zo Zväzu, a že rovnako sú diskriminovaní viacerí významní slovenskí architekti.

Dlhší čas ste pôsobili v Alžírsku, kde ste sa stretali nielen s domácimi architektmi ale aj s architektmi z iných krajín. Môžete porovnávať postavenie architekta u nás a v Alžírsku, prípadne s postavením architektov v iných krajinách?

JH: V tom čase u nás prakticky všetci architekti a urbanisti až na malé výnimky architektov, čo robili interiéry „na voľnej nohe“, boli v zamestnaneckom pomere v štátnych alebo rezortných projektových organizáciách. V Alžírsku bolo vtedy veľmi málo domácich architektov, a všetci, ktorých som poznal, pôsobili na úradoch alebo v riadiacich funkciách štátnych projektových organizácií. Mali sme tam však sympatických francúzskych, talianskych a tureckých kolegov architektov, ktorých status bol úplne iný ako náš. Boli to slobodní ľudia, ktorí tam sami prišli na vlastné náklady a riziko za prácu, pretože ju vo svojej vlasti nevedeli získať.

Po roku 1990 ste spolupracovali s viacerými významnými svetovými architektmi. Ako hodnotíte z dnešného pohľadu túto spoluprácu? Aký prínos mal vstup týchto projektov pre slovenskú architektúru?

JH: Bola to určite zaujímavá a pozitívna skúsenosť, verím, že pre obe strany. Zahraniční architekti sem priniesli najnovšie poznatky pri tvorbe a projektovaní takých typologických druhov stavieb, ktoré sa pre prednovembrový vývoj našej spoločnosti u nás nerozvíjali tak, ako v krajinách voľného trhu. Myslím tým napr. obchodné centrá a nájomné administratívne budovy. Potom prišlo obdobie, keď každý významnejší investor alebo developer chcel mať iba zahraničného architekta. Ten síce možno mal inú optiku, ale často nie celkom chápal naše reálie, urbanistický a architektonický kontext a ekonomické možnosti našej spoločnosti. Viacerí domáci developeri už pochopili, že rovnako dobrú službu, často priamočiarnejšie a s nižšími nákladmi môžu dostať aj od slovenského architekta.

Mojou snahou vždy bolo byť rovnocenným partnerom zahraničnému kolegovi architektovi. Možno aj preto sme si získali dôveru investora a projekt Panorama City od roku 2008 robíme sami, bez spolupráce Ricarda Bofilla a jeho Taller de Arquitectura.

V roku 1990 sa začal písať príbeh obnoveného Spolku architektov Slovenska, ktorý dnes má už 24 ročnú históriu. Ako vidíte tento príbeh z Vášho pohľadu – z pohľadu člena, ktorý sa často zapájal do viacerých aktivít?

JH: Z môjho pohľadu je to úspešný príbeh. Spolok architektov Slovenska nadviazal na to pozitívne, čo rozvíjal jeho predchodca Zväz slovenských architektov, stal sa slobodný a ne-

závislý od priamej ingerencie štátu. Je to kultúrny a stavovský spolok, ktorý potrebujeme nielen my architekti, ale i celá spoločnosť.

Po takmer štvrtstoročnej histórii Spolku je celkom prirodzené hľadať aj nové impulzy pre jeho budúcnosť – aké priority by mal mať v nasledujúcich rokoch?

JH: Myslím si, že najdôležitejšou prioritou je formovať Spolok architektov Slovenska ako vrcholný odborný orgán rozvoja architektúry na Slovensku. K tomu by mala pomôcť jasná profilácia a partnerská deľba úloh a cieľov so Slovenskou komorou architektov. Komora má byť ťažiskovo zameraná na výkon povolania architekta, Spolok by mal mať širšie spoločenské, kultúrne a medzinárodné zameranie.

Medzi dôležité úlohy na domácej scéne považujem zatráktníť činnosť Spolku pre mladú generáciu architektov, aby sa Spolok ich prirodzeným prílevom omladil a dostával nové impulzy pre svoju činnosť aj z vnútra členskej základne. K tomu je potrebné zo strany Spolku intenzívne komunikovať už so študentmi architektúry.

V záujme pozitívneho vývoja architektúry a urbanizmu na Slovensku by mal byť Spolok odbornou oporou pre architektov pôsobiacich v orgánoch samosprávy, štátnej správy a pamiatkovej starostlivosti.

Myslím si, že Spolok by mal viac vstupovať do dialógu a spolupráce s investormi a developermi, teda s ľuďmi, ktorí architektúru financujú, a teda ju aj výrazne ovplyvňujú. Medzi zahraničné úlohy Spolku by som zaradil starostlivosť a podporu našim slovenským architektom, ktorí pôsobia vo svete, kam odišli najmä po roku 1990.

Som presvedčený, že nastal čas, aby sa slovenská architektúra začala výraznejšie prezentovať i vo svete, to by mala byť prioritou Spolku pre zahraničie.

Spolok programovo upevňuje a rozvíja historické tradície slovenskej architektúry a rovnako sa snaží viesť diskusiu aj o jej aktuálnych problémoch. Ako hodnotíte súčasné aktivity Spolku vo vzťahu k odbornej architektonickej komunite?

JH: Spolok aktívne vstupuje do diskusie vo viacerých konkrétnych prípadoch, ktorých riešenie má nielen lokálny, ale často i celospoločenský dopad. Týchto aktivít nikdy nie je dosť. Za dôležité považujem, aby Spolok bol vždy garantom správnych riešení z hľadiska architektúry, urbanizmu a dlhodobého udržateľného vývoja životného prostredia. V tomto smere by mal poskytovať odbornú oporu architektom a urbanistom pôsobiacim v schvalovacích orgánoch.

Čo si myslíte, prevažuje u slovenských architektov pozitívny vzťah k Spolkovej činnosti alebo ide skôr o rezervovaný postoj?

JH: Mám pocit, že vzhľadom k celkovému počtu architektov na Slovensku prevažuje skôr rezervovaný alebo pasívny postoj. Prispel k tomu nechťiac i vznik Slovenskej komory architektov, ktoré má úplne iné úlohy ako Spolok. Značná časť kolegov architektov však považuje svojim členstvom v Komore svoju potrebu kolektívnej spoluúčasti na dianí v architektúre a urbanizme za saturovanú. Túto situáciu je potrebné pokúsiť sa zmeniť formou pozitívnej osvetly. To je úloha všetkých nás, členov Spolku.

Často sa hovorí o postavení architektúry a architekta v spoločnosti. Čo je podľa Vás dôležité preferovať v pôsobení Spolku na širokú verejnosť, aby sa zlepšil jej vzťah k architektúre?

JH: Je potrebné prezentovať verejnosti architektov ako tvorcov nielen hmotnej kultúry našej spoločnosti, ale aj ako tvorcov ekonomických hodnôt. Dobrá, kvalitná a pekná architektúra má predsa vyššiu pridanú hodnotu, než s rovnakými finančnými nákladmi postavená priemerná stavba. V návštevníkoch našej krajiny prvý dojem o Slovensku formuje naša architektúra, urbanizmus našich miest a naše životné prostredie. Krásna architektúra a kvalitné životné prostredie vytvára prirodzený pocit hrdosti ľudí na svoju vlasť.

Pripravili:
PETER MIKLOŠ
ŠTEFAN ŠLACHTA

V Toskánsku dokončili NOVODOBÝ CHRÁM VÍNA

V Toskánsku sa hovorí, že víno má veľmi blízko k náboženstvu. Ak áno, 600 rokov stará vinárska dynastia Antinori je kňazstvo, súčasným veľkňazom je markíz Piero Antinori a nový komplex Antinori v Bargine je „chrám vína“. Rozvetvená rodina Antinori patrí k vedúcim svetovým vinárskym rodinám. Jej vinárstva sa nachádzajú vo väčšine významných svetových regiónov. Ich Tignanello, Solaia či Ornellaia z Bolgheri sú už ikonami svetových vín.

Priamo v srdci vinárskej oblasti Chianti Classico, približne 20 km južne od Florencie, na okraji ospalého mestečka Bargino, dokončili pred dvoma rokmi vinársky komplex rodiny Antinori, ktorý navrhla architektonická kancelária Archea Associati – kancelária významného talianskeho architekta Marca Casamontiho.

Cieľom projektu bolo zlúčiť administratívu firmy spolu s výrobou, uskladnením vína, výstavnými priestormi a reštauráciou. Rodina Antinori sa tak pokúša priblížiť návštevníkovi obraz celého chodu firmy. Vinárstvo je navrhnuté veľmi citlivo, architekti sa snažili rešpektovať toskánsku krajinu. Hlavnou ideou bolo, aby sa budova z diaľky javila iba ako dva horizontálne zárezy do terénu. Väčšia časť objektu je sústredená pod terénom, skrytá v kopci bývalého vinohradu. Materiály a technológie sa snažia evokovať miestnu tradíciu. Boli použité korténová oceľ, červenkastý betón, dlhé terakotové tehly a sklo.

Staršia dcéra markíza Piera – Albiera – podotkla, že i keď je nové sídlo firmy veľmi inovatívne, bude pokračovať v tradícii. Doterajšie renesančné sídlo firmy vo Florencii si svoju funkciu, na ktorú bolo v roku 1506 navrhnuté, dôkladne plnilo 500 rokov.

MIRKA KAVICKÁ
Foto: autorka

KULTÚRA VIEDENSKÝCH PASÁŽÍ

Pasáž Kulturpassage, ktorá vedie od podchodu pod operou na námestie Karlsplatz bola predmetom medzinárodnej súťaže vypísanej v roku 2008. Súťaž vyhral architektonický ateliér Gerner Gerner plus z Viedne. Hlavným zámerom súťaže bolo optimalizovanie mobility najdôležitejších viedenských dopravných centier, ktoré denne navštívi okolo 200 000 návštevníkov, zvýšenie kvality ich interiérov, lepšia orientácia, pocit bezpečnosti, bezbariérovosť i požiarne ochrana na najvyššej súčasnej úrovni.

Popri rozšírení a jasnom štruktúrovaní pasáží prišli architekti s ideou pasáže ako „kultúrnej míle“, ktorá by prepájala ako živý mestský priestor susediace kultúrne zariadenia i inštitúcie. Künstlerhaus, Wien Museum, Kunsthalle, Secession by mali byť na základe umeleckej súťaže prepojené tak, aby Karlsplatz bol ako umelecké centrum komponované aj pod povrchom.

Kulturpassage dlhá vyše 200m vedúca od opery na Karlsplatz, 2013

Súčasne bol obnovený pôvodný architektonický výraz pamiatkovo chráneného podchodu pod operou, ktorý bol otvorený v roku 1955 v predvečer vyhlásenia nezávislosti Rakúska a odchodu sovietskych

Pamiatkovo chránený prvý podchod pri opere vo Viedni z roku 1955

ských okupačných vojsk. Vtedy to bol prvý podchod v strednej Európe. Priestor bol modernizovaný citlivo so zachovaním pôvodných prvkov a materiálov. Napríklad pôvodné linoleum na stĺpoch bolo imitované tlačou štruktúry na sklené ohybané obklady. Výrazným prvkom sú farebné línie neónových pásov s bežiacimi informáciami na podlahách. Presklené obklady stien čakajú na výtvarné motívy.

Touto realizáciou sa zvýšila kvalita viedenských podzemných priestorov, ktoré sú predpokladom pre zabezpečenie vhodnej prevádzky aj uličného parteru. Položil sa základ metropolitnému urbánnemu systému.

JÁN M. BAHNA

BRATISLAVSKÉ PASÁŽE A PODCHODY

Ako konfrontáciu s viedenskou realizáciou sme sa trochu zamysleli nad stavom podobných mestských priestorov v Bratislave.

V Bratislave máme dva žijúce podchody s nejakým funkčným využitím. Ten na Suchom Mýte je raritou, pretože vedie pasantov až do druhého suterénu. Naši dopraváci nedokázali vyriešiť križovatku len s jedným suterénom. Tento podchod je momentálne udržiavaný a využívaný. Druhý veľký priestor v podzemí vznikol v sedemdesiatych rokoch na bývalom Centrálnom trhovisku. Jeho využitie je hlavne dopravné. Doplnkové služby sa tam nedokázali udržať.

Architektonický výraz podchodov je väčšinou zdevastovaný sprejermi. Ich grafický výraz má prevládajúco drsný a čiernošedý tón, takže pôsobia odstrašujúco. Podobne

Liga pasáž

aj ten sponzorovaný s motívmi Bratislavy. Nový viedenský podchod je jasný, vysvetlený, optimistický, privetivý a bezpečný, tak, ako celé mesto.

Druhou kapitolou mestotvornosti, ktorá pomaly zaniká v strede mesta, sú pasáže. V bratislavskom centre vznikli v medzivojnovom období viaceré noblesné pasáže. V nich sídlili najluxusnejšie obchody. Veľa týchto pasáží však zaniklo alebo sú nevhodne využívané. Bellušove Družstev-

Central Pasáž

né domy boli príkladom mestotvorného prístupu. Bloky boli perforované živými pasážami.

Aj v partere Manderly bola pasáž. Pasáž sporiteľne bola nevhodne rekonštruovaná. Centrálna pasáž a pasáž Hviezdoslavovho divadla mohli tvoriť jednu sústavu so Starou tržnicou. Stali sa z nich luxusné priestory bez života.

Royko pasáž bola rekonštruovaná, ale nežije, pretože nevedie nikam. Kláštor Milosrdných zabetónoval rozvoj Námestia SNP severovýchodným smerom. Bratislava potrebuje výraznejšie severo – južné trasy od Hodžovho námestia cez Obchodnú ulicu na Kamenné námestie. Kamenné námestie predstavilo modernistickú verziu pasáží bez vzťahu k štruktúre mesta. Susedná Liga pasáž živorí.

Keď sme s F. Kalesným v roku 1979 spracovali študijnú úlohu ZSA na tému Bratislavské pasáže a prieluky našli sme v meste cca 50 pasáží existujúcich i zanikajúcich. Medzi nimi boli aj priestory, ktoré bolo možné jednoducho adaptovať do štruktúry pasáží.

Život pasážového typu sa preniesol do nákupných centier. Zánik pasáží však ochudobnil centrum mesta o atraktívne mestské priestory.

JÁN M. BAHNA

Podchod Staromestská

V Šanghaji otvorili HUDECOVU VILU Dr. WOO

K najpozoruhodnejším a architektonicky najzaujímavejším dielam Ladislava Hudeca v Šanghaji patrí neobyčajne elegantná a luxusná vila Dr. D. V. Woo (Wu Tongwen) z roku 1938. Ešte pred pár rokmi slúžila ako reštaurácia, neskôr chátrala opustená. Číňania, ktorí si dielo Hudeca veľmi vážia, nenechali ani toto Hudecovo dielo napospas osudu.

Po skvelej rekonštrukcii Grand Theater (2010) a následne aj Hudecovho vlastného rodinného domu (2013) je dnes prebudovaný k životu aj tzv. Zelený dom – vila Dr. Woo. Obrázky, ktoré máme zatiaľ k dispozícii preukazujú, že vila spolu so záhradou sú opäť vo veľmi dobrom stave, samozrejme tak, že spĺňajú aj súčasné technické požiadavky novej prevádzky.

Vila bola v čase dokončenia označovaná ako najlepší príklad tzv. západnej architektúry v celej juhovýchodnej Ázii. Veľkorysý priestorový koncept s bohato

Otvorenie Hudecovej vily Dr. Woo verejnosti, jún 2014. Foto: Profimedia.cz

dimenzovanými plochami a mäkkými, organickými formami vytvára mimoriadny zážitok. Použitie zelených keramických obkladačiek na fasádach dalo vile názov „Green House“. Vila má 4 nadzemné pod-

lažia, bohato dimenzované terasy a zelenú strechu. V pôvodnej dispozícii sme nachádzali mimoriadny luxus, tanečnú sálu, šachovú miestnosť, bar, billiard apod. Obrovský záujem čínskej verejnosti

o návštevu vily po jej sprístupnení svedčí aj o mimoriadnej popularite nášho architekta v Šanghaji.

ŠTEFAN ŠLACHTA

POCTA LADISLAVOVI HUDECOVI v prezidentskej záhrade

V záhrade Grassalkovičovho (prezidentského) paláca v rámci podujatia Socha a objekt XIX. vystavili monumentálnu plastiku, ktorá je poctou slovenskému architektovi Ladislavovi Hudecovi.

„Kompozícia je inšpirovaná technológiou stavby mrakodrapov, stelesňuje túžbu po prekonávaní dosiahnutých výškových rozmerov, vytýčených cieľov. Farebné líny v priestore tvoria vlnokosť krajín pôvodu a pôsobenia vo svete L. E. Hudeca. Pred jeho talentom sa skláňajú všetky národy, ktorých sa dotýka jeho tvorba. Slovensko nesmie opomenúť jeho pamiatku. Hudec je vhodným fenoménom pre pozornosť prezidenta,“ uviedol autor plastiky, sochár Ladislav Sabo.

Plastika pozostáva zo spodnej statickej časti zo železa, so šírkou 10 m a z farebných lúčov vysokých 12 m (pružné zástavové stožiare z laminátu). Je rozoberateľná, jej podstava neleží celou plochou na zemi, je vyzdvihnutá podporami, takže neporuší trávnik.

Inštalácia plastiky je súčasťou medzinárodného podujatia Socha a objekt. Tak, ako každý rok v letných mesiacoch, už po devätnásty krát predstavuje sochárske diela autorov z viacerých krajín na rôznych miestach v Bratislave. Podujatie potrvá do 24. augusta 2014.

Ladislav Eduard Hudec (1893 – 1958) je jeden z najúspešnejších architektov pochádzajúcich zo Slovenska, projektoval množstvo významných budov v Šanghaji. Je rodákom z Banskej Bystrice, svoje najplodnejšie roky prežil v Šanghaji a od japonskej invázie v Číne žil so svojou rodinou v Amerike. Je pochovaný v Banskej Bystrici. Jeho zásluhy boli donedávna nepriznané, v posledných rokoch sa prebúdajú rôzne iniciatívy, vďaka ktorým sa Hudecovi dostáva pozornosti a uznania už aj v rodnej vlasti. Pripravuje sa jeho pamätník s umiestnením v Šanghaji a v Banskej Bystrici.

Od minulého roku udeľuje Spolok architektov Slovenska Cenu Ladislava Hudeca za výnimočné pôsobenie slovenských architektov v zahraničí.

redakcia

Ladislav Sabo: Pocta Ladislavovi Hudecovi

K NANEBOVZATIU PIVOVARU STEIN

Žiadna vojna v Bratislave nespôsobilá toľko škôd ako v posledných rokoch útok na jej unikátne priemyselné kultúrne dedičstvo. V nedávno uplynulých rokoch nám z neho odišlo mnoho stavieb, priamo zo živej aktívnej činnosti do histórie, alebo do ničoty. Po tom, čo bol nedávno zničený celý areál Tabakovej továrne, a predtým ďalšie jedinečné historické industriálne diela Bratislavy, rozorvaná Cvernovka, teraz je na rade Stein.

Záujem verejnosti o súbor bývalého Pivovaru Stein dokazuje aj počet návštevníkov pri jednej možnosti návštevy – akcie otvorených dverí. Za 4 hodiny prišlo cca 700 ľudí. Nedostali však výklad o dejinách a význame historického areálu, o výpovednej hodnote objektov, o ich autoroch a kontextoch ich diela. Nevedeli, že vidia jeden z najstarších, najúspešnejších a svojho času aj najväčších pivovarov na Slovensku, či o tom ako treba nazerať na diela industriálnej histórie. Ukazovalo sa im najmä vandalstvo, čo po sebe zanechala zadĺžená „luxemburská“ firma ORCO a vlastníci z ďalších dražieb, ktorí si „pomylili“ pivovar, funkčný do roku 2007-8, s baňou na kovy.

O novom vlastníkovi Steinu – spoločnosti Dream-Field Property, s.r.o., ktorá vznikla v júli 2013, nie je známe, či sa niekedy zaoberala obnovou historického architektonického dedičstva. Návrh zástavby územia pivovaru od architekta I.K. jestvoval už pred kúpou (na dražbe pozemkov – ako akéhokoľvek iného tovaru – za dvojtretinovú cenu vyhlásenú exekútorom). PÚ SR oznámil novému vlastníkovi (listom z 24. 6. 2013) začatie správneho konania vo veci vyhlásenia objektov v Steine za národné kultúrne pamiatky (NKP). Upozorňoval, že už roku 2010

Variňa (1943 – 1944)

boli navrhnuté 3 objekty – variňa (vznik 1943), ležiacke pivnice (1896), kvasiareň (od r. 1944) s poznámkou, že „takéto minimálne zastúpenie objektov pomerne rozsiahleho výrobného areálu zohľadňovalo okrem iného tiež možnosti perspektívy jeho obnovy ako aj prípadných nových funkcií“.

Na základe obhliadky celého areálu pivovaru s podkladmi pamiatkového výskumu, vyhodnotil Pamiatkový úrad SR (PÚ SR) mieru zachovaných pamiatkových hodnôt a aktuálneho stavebno-technického stavu objektov v rámci celého areálu pivovaru Stein, a vyhlásil za NKP 4 objekty – doplnil pôvodný rozsah o strojovňu s vodojemom (1929, najstaršie dielo dlhodobej spolupráce pivovaru s priekopníckou staviteľskou firmou Pittel a Brausewetter). Po odvolaní vlastníka zmenilo Ministerstvo kultúry SR rozhodnutie svojho odborného orgánu PÚ SR a 4 vyhlásené objekty zredukovalo na jeden. Ministerstvo sa stotožnilo s námietkami vlastníka, spoločnosťou s ručením obmedzeným, a nie so svojím odborným úradom PÚ SR (I), čo oznámilo listom 26. 3. 2014. Má na to síce zákonné právo, ale tým nesie plnú zodpovednosť za zničenie tohto historického industriálneho a symbolického diela Bratislavy.

Verejnosť ostáva nevybavená dostatočným porozumením historickému odkazu a kultúrnej výpovedi našich predchodcov v industriálnych dielach, vybudovaných v obdobiach priemyselných revolúcií. Prebiehajúci deštruktívny proces s minimom ochrany historických diel tohto druhu musíme hodnotiť národne i ľudsky ako protihistorický, protikultúrny a proticivilizačný fenomén, ako deštrukciu našej národnej, miestnej a osobnostnej integrity a identity, arogantne pohrdajúcu tvorivosťou našich predchodcov, ktorí by sme naopak mali chápať, vnímať a akceptovať ako historický kultúrny odkaz, ako zrozumiteľné svedectvo, základ nášho odôvodneného a primeraného sebavedomia. Preto túto agresiu, namierenú na naše kultúrne dedičstvo treba zastaviť.

Prato navrhujem:

- okamžite zastaviť búranie v Steine
- anulovať rozhodnutie Ministerstva kultúry SR
- vrátiť proces vyhodnocovania kultúrnych hodnôt v areáli Stein na Pamiatkový úrad SR s vykonaním verejnej odbornej oponentúry interdisciplinárnou komisiou
- intenzívne hľadať nové funkčné využitie existujúcich objektov areálu

P. S.:

Pán kolega, architekt Peter Brtko, moje vyjadrenie z júla 2013 k EIA pre „zámer polyfunkčného súboru New Stein“ v pamiatkovej zóne ČMO Bratislava (v ktorom sa počítalo so zachovaním iba jedného historického objektu z pivovaru Stein) niekto zneužil a sfaľoval aj tým, že mu dal titulok „STEIN – HISTÓRIA“ a tak zmenil jeho zmysel.

Návrh „zámeru“ sa predkladal v čase, keď proces schvaľovania štyroch objektov na vyhlásenie za NKP nebol

uzavretý. Preto som iba upozorňoval na možné existujúce kultúrne hodnoty v areáli pivovaru Stein.

So záujmom som sa zúčastnil akcie otvorených dverí (8. 2. 2014, Ty uvádzaš iný dátum), ktorá bola príležitosťou nahliadnuť do areálu a vidieť ho „na vlastné oči“, lebo som sa nespoľehal na dostupný výber fotografií. Diskutoval som tam aj s bývalým riaditeľom Pamiatkového úradu, nie s Tebou, s iným. Žiadne materiály, ktoré spomínaš, sa tam v čase, ktorý som v areáli Stein strávil, nerozdávali.

Nie je pravda, že som sa niekedy vôbec vyjadroval k téme spojenej s prokuratúrou. Tvoj článok ma priviedol k nutnosti podrobnejšej analýzy procesu vyhlasovania historických diel v Steine za NKP. A žiaľ, musím konštatovať, že možno si pozornosť prokuratúry táto záležitosť naozaj vyžaduje – pre netransparentné postupy a celkové marginalizovanie kultúrnych hodnôt v Steine.

Odkiaľ berieš detaily, ktoré spomínaš, neviem, keďže sme sa vôbec nestretli.

A napokon odkiaľ berieš odvahu znevažovať úsilie aktivistov, ktorých medzinárodná Charta industriálneho dedičstva UNESCO považuje za nepostrádateľných aktérov na scéne industriálneho dedičstva (kap. 4/VIII, ChID TIC-CIH UNESCO, 2003).

VLADIMÍR HUSÁK
júl 2014

Článok bol redakčne krátený. Plné znenie uverejňujeme v časopise Projekt.

Technická pamiatka zachovaná na pôvodnom mieste v objekte kotolne - Sulzerova pec, typ z roku 1943, zo slávnej švajčiarskej firmy z Winterthuru, jediná na Slovensku.

NOVÉ ŽIVOTY PIVOVARU STEIN podľa študentov FA STU v Bratislave

Využitím areálu pivovaru Stein sa zaoberali aj študenti FA STU. V rámci svojich diplomových prác ponúkli pohľad na konverziu vybraných objektov pivovaru študenti Dominika Vyhlidalová, Stanislava Bachledová a Gregor Varga pod vedením prof. Petra Vodrážku.

Gregor Varga: Návrh pivárne v kupole Spilky.

Areál bývalého pivovaru Stein je súčasťou a nenahraditeľnou zložkou urbanistickej štruktúry. Potenciál pivovaru Stein nepredstavuje iba jeho výhodné situovanie, ale hlavne jeho zžitost' s okolitým prostredím. Areál leží v 1. priemyselnom predmestí Bratislavy – Blumentál v blízkosti budovy 1. kongskej železnice, ktorá v rozhodujúcej miere určovala výhodnosť situovania pivovaru. Vzťah medzi pivovarom a stanicou železnice je cennou a výpovednou urbanistickou hodnotou dodnes.

Architektonické riešenie návrhu spočíva v rešpektovaní uceleného architektonického výrazu komplexu bez väčších deštruktívnych zásahov, ktoré sa vykonávajú iba v nutnej miere. Pri riešení komplexu Stein sa kladol najväčší dôraz na zachovanie autentického výrazu priemyselného areálu. Základným princípom hmotového usporiadania bolo, aby

zachované objekty vytvárali dominantu v priestore a novo navrhované ich iba dopĺňali. V dôsledku toho je dostavba hmotovo riešená tak, aby sa na existujúce objekty napojila. Výškovo však dominujú pôvodné objekty pivovaru.

Kompozičné riešenie fasád novo navrhovaných objektov nadväzuje na riešenie okolitých pôvodných objektov avšak materiálovo sa v malej miere odlišuje.

Nakoľko sa v areáli pivovaru nezachovalo skoro nič z pôvodnej strojovej výbavy, okrem jedinečnej Sulzerovej pece a kadí v Spilke, ktoré sú stavebnými časťami historických technológií. Najvhodnejšie zvolenou formou obnovy je konverzia – adaptácia areálu na inú funkciu. Sanované boli objekty s najväčšou architektonicko-historickou hod-

notou a to variňa so silom (1943 – 1944), kvasiareň Spilka (1944 – 1947) a ležiacke pivnice (1896) a takisto budovy lemujúce Blumentálsku a Legionársku ulicu a komín.

Pôvodný hlavný vstup do areálu sa nachádzal z Blumentálskej ulice, pričom tento vstup ostal zachovaný aj v návrhu konverzie. Návrh bol doplnený novotvarovou zástavbou, ktorá komplex urbanisticky dopĺňa a rešpektuje funkčno-prevádzkové vzťahy ako aj architektonické riešenie. Vzhľadom na okolitú zástavbu a celkovú veľkosť komplexu navrhujeme prevládajúcu funkciu bývania a administratívny, doplnenú o sekundárne funkcie – alternatívne formy využitia voľného času a komerčné prevádzky riešené v parteri, vytvárajúce spoločne nový, samostatne fungujúci urbanistický celok. Pod areálom komplexu Stein je navrhované podzemné parkovanie a priestory technického zabezpečenia budov pri zachovaní a novom využití celých ležiackych pivníc. V objekte Spilky je navrhnutý pivovar a múzeum pivovarníctva. Objekt varne a kotolne je využitý na centrum voľného času s reštauráciou a komerčným parterom.

Hlavným zámerom bolo komplex urbanisticky zjednotiť, ako aj napojiť na existujúcu štruktúru, ale zároveň zachovať a pozdvihnúť prvky industriálnej architektúry. Návrhové riešenie vytvára nový kompozičný uzol v centre územia.

DOMINIKA VYHLIDALOVÁ
STANISLAVA BACHLEDOVÁ

Dominika Vyhlidalová: Návrh – rez objektami pôvodnej kotolne, strojovne a varne so silom.

Stanislava Bachledová: Podzemné podlažie Steinu. Pôvodné hlavné podzemné objekty – ležiacke pivnice z roku 1896, kvasiareň a flaškoviňa – zostávajú zachované. Navrhované garáže a ďalšie podzemné priestory sú okolo nich.

Dominika Vyhlidalová: Návrh – funkčné členenie objektu bývalej varne so silom.

Dominika Vyhlidalová: Návrh školského klubu v podkroví bývalej varne.

MIZNÚCA postmoderna

Nikoho ani len vo sne nenapadlo, že jedna z dominant Suchého mýta v Bratislave, ikona neskorkej postmodernity, budova Slovenskej sporiteľne od dvojice architektov Ivan Marko – Marta Kropiláková z roku 1994 raz a navždy zmizne. Je to tak, od konca mája 2014 jej dekonštruktivistická fasáda nenávratne mizne a vynára sa otázka – prečo?

Prečo práve táto budova, charakteristická pre postmodernistickú architektúru z prelomu 80. a 90. rokov minulého storočia musela padnúť za obeť agresívnej prestavbe, ktorá z nej urobí tuctovú budovu z druhej dekády 21. storočia, aké sa teraz produkujú vo veľkom ako na bežiacom páse? Vzápätí sa vynárajú ďalšie otázky: Povolil túto prestavbu stavebný úrad Staré Mesto ako aj všetky kompetentné úrady a inštitúcie? Aký postoj zaujal Krajský pamiatkový úrad v Bratislave? Informoval som sa ohľadom povolenia prestavby a zistil som, že v roku 2012 z Magistrátu mesta Bratislava odišla odpoveď na žiadosť o stanovisko k projektovej dokumentácii „Stavebné úpravy a zmena účelu využitia objektu Suché mýto 4 a 6“. Išlo len o vnútorné stavebné úpravy a zmenu účelu využitia v časti objektu na bývanie. Rekonštrukciu nemalo dôjsť k zmene vonkajšej fasády, v nadstavbe ani v prístavbe objektov, nemal sa navyšovať počet podlaží ani rozširovať zastavaná plocha obidvoch objektov. Bol to projekt Ing. arch. Karola Kallaya ml., ktorý však nakoniec od neho odstúpil. Následný neskorší projekt však už nebol postúpený na vyjadrenie na magistrát.

Postmodernistická Modrá guľa

Budova Slovenskej sporiteľne, prezývaná aj „Modrá guľa“, bola jednou z najhodnotnejších a najpríznačnejších architektonických objektov z obdobia neskorkej postmodernity na Slovensku. Pôdorysne rešpektovala historickú stopu pôvodnej zástavby Suchého mýta, a zároveň sa priznávala k už jestvujúcej novej zástavbe tejto časti mesta, ktorá vznikala na miestach objektov asanovaných kvôli novej cestnej magistrále Staromestská-Mýtna-Štefánikova. Pôvodný koncept budovy Slovenskej sporiteľne sa rodil ešte koncom 80. rokov avšak k realizácii došlo až po prevrate.

Na mieste Modrej gule sa pôvodne nachádzal meštiansky dom z roku 1831, dielo Ignáca Feiglera staršieho.² Po prvej svetovej vojne v ňom bol obchod s koloniálnym tovarom s názvom „Modrá guľa“, ktorý patril nemeckému veľkoobchodníkovi, členovi mestského zastupiteľstva, námestníkovi starostu, Karlovi Wilhelmu Ludwigovi. Po 2. svetovej vojne v dome zriadil aj generálne zastúpenie plzenského pivovaru a sklad dovážaného pilsnerského piva. V roku 1948 bol obchod znárodnený. Začiatkom 80. rokov bol dom asanovaný pre výstavbu novej cestnej komunikácie.

Novovzniknutý náročný objekt Slovenskej sporiteľne, sa stal jedným z identifikačných znakov a orientačných bodov tejto časti mesta. Reprezentatívny charakter a veľkolepo riešený mestský parter s obchodnou pasážou aj rozloženie funkcií objektu bolo v súlade s mestským charakterom prostredia. Bohato členitá fasáda s organicky zaoblenými líniami a až sochárskym tvarovaním hmôt, dodávala objektu banky dynamický charakter korenšponujúci s protihlým barokovým priečelím Grassalkovičovho paláca. Aj použitie stavebného stavebného materiálu v podobe mramorových obkladov v parteri, oceľových okenných rámov, zrkadlových skiel a vysokolešteného chrómového obkladu stĺpov, poukazovalo na reprezentatívny charakter budovy banky. Výraz objektu dobre dokladoval dobové uvažovanie autorov o tvorbe architektúry:

Ivan Marko, Marta Kropiláková: Slovenská sporiteľňa, 1994. Stav pred prestavbou.

Vizualizácia budúcej podoby „Modrej gule“. Foto: Macho s.r.o.

„...skladám prelínajúce sa priestory... myslím si, že človek nie je nútený žiť v pravouhlých izbách. Rád komponujem organické tvary, ktorým – aj za použitia high-tech – vdychujem pohyb, a tak v priestore vytváram pocit barokovej nestálosti a dynamizmu. Snažím sa myslieť dekonštruktivisticky a dopátrať sa k rozhodujúcim prvkom, ktoré majú determinovať budúci obraz nového diela.“, vyjadril sa Ivan Marko v rozhovore.³

Na poslednom uskočenom 6. podlaží bola navrhnutá vyhladková reštaurácia, nazvaná podľa niekdajšej predajne – „Modrá guľa“. Názvu sa vizuálne prispôbil aj interiér reštaurácie. Išlo o nevelký, okázalo pôsobiaci

Priebeh prestavby, júl 2014. Foto: Ján M. Bahna

priestor, sústredený okolo preskleného oválneho átria pod strechou budovy, s okrúhlym salónikom v rohu, vhodným aj na menšie rokovanie. V modernom interiéri, ktorý bol koncipovaný v chladných tónoch modrej a oceľovosivej farby, prevládali presklené steny a tyrkysovo-modré detaily. Priestor dopĺňali fotografie Miloty Havránkovej.

Prestavba

Na siedmich zrekonštruovaných podlažiach pripravuje investorská firma Macho, s. r. o., 76 prevažne dvojizbových bytov rôznych veľkostí, s orientáciou aj do nádvorja aj do rušnej križovatky na Suchom mýte. Predaj začal v máji 2014 a dokončenie prestavby je naplánované na leto 2015. Ceny bytov s výmerami od necelých 28 štvorcových metrov až po 140 na najvyššom poschodí sa výraznejšie odlišujú a siahajú od 2 300 až po 3 000 eur/m². (Najmenší byt tak stojí vyše 80-tisíc a napríklad trojizbová jednotka na treťom podlaží viac než 240-tisíc). Vzniknú aj administratívne a komerčné priestory na prízemí a prvom podlaží.⁴

Parkovanie je riešené na nádvorí domu (kde sa parkuje aj dnes), kapacita dosahuje 30 státi. Jedno miesto stojí 25-tisíc eur. Ďalšie parkovacie miesta zabezpečil investor dohodou s hotelom Crowne Plaza v susedstve, čo je využívanou praxou pri novostavbách v centre, otázne je ich skutočné využitie po dokončení projektu.

Investorská firma Macho sa špecializuje takmer výlučne na štartovacie bývanie. Stojí za prestavbou objektu na Jelenej pod hlavnou železničnou stanicou, projektom Papaver vo Vlčom Hrdle a v príprave má mnohé ďalšie. Spoločnosť je personálne prepojená aj s pripravovanou druhou etapou Avidolu v Trnávke.⁵

Prestavba prístupuje necitlivo k objektu ako takému ako aj jeho architektúre ako autorskému dielu. Budova sa mohla citlivou rekonštrukciou adaptovať na súčasné pomery s novou preferovanou obytnou funkciou a administratívnym zázemím v parteri (napríklad ohladuplným poposúvaním priečok v interiéri), so zachovaním pôvodného reliéfného pláštia ako i siluety. Avšak takýmto radikálnym spôsobom prestavby budova nadobro stratila svoj hodnotný náboj i originálnu architektonickú výpoveď s ukázkovým postmodernistickým jazykom.

Je smutné a zarážajúce, že dôležité a prelomové objekty postmodernity na Slovensku ešte ani nedosiahli vek, keď by sa mohlo začať vôbec uvažovať o ich význame, a už sa začínajú vytrácať z ulíc mesta. Čo hodnotné zostane z tohto krátkeho, no významného obdobia a zachová sa tak pre ďalšie generácie?

ANDREJ JAROŠ

POZNÁMKY:

1. Z výzvy Mariána Minaroviča, generálneho sekretára Únie miest Slovenska k likvidačnej prestavbe budovy Modrej gule.
2. Dvojposchodový dom mal v strede fasády nápadný trojosový mierne vyčnievajúci rizalit, ktorý bol zdôraznený omietkovými kanelovanými pilastrami. Podjazdom širokej brány sa dalo prejsť do skoro štvorcového dvora. V jeho pravom zadnom kúte viedol tmavý, tunelu podobný prejazd do ďalšieho dvora. Hlavný dvor bol vo výške prvého poschodia obkolesený kamennou pavlačou s kovaným železným zábradlím. V pravom kúte pri uličnom trakte bola pavlač podporená monolitným kamenným stĺpom. Pod domom boli obrovské hlboké pivnice určené na skladovanie vína. Miestnosti na pochoďi, v prednom i v zadnom trakte, boli vylázané veľmi kvalitnými parketami ukladnými do štvorcov asi 70 x 70 cm. Priestory pripomínali skôr šľachtický palác než byt meštana – obchodníka.
3. Ludo Petránky ml., Architekt Ivan Marko: „Rád komponujem organické tvary, ktorým vdychujem pohyb.“, 4.7.1995, www.sme.sk
4. www.modragula.sk
5. Luboš Mistrík: Z Modrej gule v centre Bratislavy budú štartovacie byty, 12.5.2014, www.reality.etrend.sk

Prečo som nepodpísal „Zelenú žabu“

„Ani také dielo ako je Zelená žaba“ sa nemôže zakonzervovať ako mŕtva kultúrna pamiatka.“ (I. Matušík, 2009)

Konflikt medzi ochrancami všetkého starého a realitou súčasného života u nás stále narastá. Pamiatky a pamiatková ochrana sú čoraz viac zneužívané. Zaujímavé, ale veľmi nebezpečné sa stáva to, že už sú to nielen amatéri a laici, ktorí sa chcú zviditeľniť alebo vytkáť politický kapitál (viď napr. PKO) ale aj profesionáli - architekti, ktorí svoju neschopnosť uplatniť sa ako tvoria architekti si nahrádzajú tým, že sú „proti“.

Je to určite ľahšie ako hľadať riešenia, ktoré musia rešpektovať množstvo faktorov, prevádzkových, ekonomických, bezpečnostných, ekologických, dopravných, energetických, atď. Byť „proti“ skrývaním sa za vraj verejný záujem, s často falošnými tvrdeniami a nezmyselnými argumentami, sa stáva nebezpečným spoločenským precedensom, s ktorým treba začať bojovať.

Ak dnes niektorí mladí absolventi Fakulty architektúry, bez akýchkoľvek praktických skúseností, pod pláštikom „ochrany pamiatok“ šikanujú skúsených architektov, ktorí majú za sebou vynikajúce výsledky aj v práci s pamiatkovými objektami, potom je v spoločnosti čosi, čo nie je normálne a treba s tým niečo začať robiť. No nie sú to len mladí. Ak architekt v dôchodku, ktorý za celú svoju prax nevenoval ochrane pamiatok ani pol dňa sa dnes pasuje za ochrancu pamiatkových hodnôt, tak je to na zamyslenie sa.

Bratislava mohla dnes už mať novú mestskú štvrť na Vydrici, ktorá mohla byť protiváhou Eurovey. Nemá, lebo volania po obnovení historickej Vydrice projekt zastavili a priestor ostáva čiernou škvrnou na obraze Podhradja a Bratislavy. Prečo aspoň nevolajú po vytvorení parku? Ale o to asi nejde. Stále pretrvávajú snahy rovnako zastaviť projekt Nového Steina a šanca, že tam budú ešte roky pobehovať potkany je veľká. Stoja za ňou nielen aktivisti ale aj vplyvné figúry z magistrátu. Atď., atď.

Zelená žaba je prípad v mnohom podobný. Bezpochyby je to výnimočná pamiatka, dielo výnimočných architektov, ktorú treba samozrejme zachrániť. (Chrániť sme ju však dávno zabudli a teraz ju už môžeme iba zachraňovať.) Je iste škoda, že jej rekonštrukciu nevie zaplatiť štát a urobiť z nej „pamiatnik“. Bolo by to však presne to, o čom hovorí Matušík - „mŕtva kultúrna pamiatka“. Vieme, že to dnes nie je reálne. Preto ju treba zachrániť aj za cenu nie dokonalej rekonštrukcie.

Kto si už dnes spomína na prvú rekonštrukciu vily Tugendhat? Bolo tam veľa problémových detailov ale mala sa kvôli nim nechať vila spadnúť? Dnes po druhej rekonštrukcii je pýchou českej architektúry. Kto videl v akom úbohom stave je dnes Zelená žaba, pochopí, že rekonštrukcia, ktorá zachová podstatu tohto diela a nezničí jeho charakter, aj keď nebude dokonalá, je lepšia ako ďalšie chátranie, vedúce k úplnému zániku jej hodnôt. Takto sme prišli o pôvodný secesný Mindszentyho ateliér, ktorý sme chránili až sa zosypal a dnes tam máme diskutabilnú repliku. Termálne kúpalisko je trochu iná prevádzka ako Aaltova knižnica vo Viipuri (Wyborgu), naši ochranári by však s jej rekonštrukciou určite nesúhlasili.

V Bratislave máme tiež Fuchsovo dielo - obytný dom na Hviezdoslavovom námestí. Bol som asi jediný, kto proti jeho nadstavbe protestoval. Vyzeral som trápne, pretože pamiatkár všetko schválil, aktivisti neprotestovali, žiadna petícia sa nekonala.

Dnešná záchrana pamiatok sa nedá robiť fundamentalisticky. Hľadanie kompromisov je potrebné, aby pamiatky mohli žiť súčasným životom, často s novými funkciami, ktoré prinášajú nové podmienky a požiadavky. Tak to bolo v minulosti a tak to bude aj v budúcnosti.

ŠTEFAN ŠLACHTA
zakladajúci člen DOCOMOMO Slovakia

terstva vnútra sa o jeho údržbu starala vzorne, hlavne v interiéroch. Cez jeho útroby prešli svetové osobnosti. V súvislosti s prípravou predsedníctva EU v roku 2016 zistila naša vláda, čo všetko chyba Slovensku, aby zvládlo takúto významnú úlohu. Prirodzene, náš nový terminál nie je schopný prijať tisíce VIP hostí a tak vznikla idea rekonštruovať existujúci komorný vládny salónik, ktorý sme s profesorom Vilhanom projektovali a realizovali

Vládny salónik v starej budove letiska 1972 – 73. Autori : prof. Vojtech Vilhan, Ján M. Bahna. Foto: Hertha Hurnaus

ĎALŠIE OHROZENÉ STAVBY

Vlna agresivity a nekultúrnosti súčasných developerov a stavebníkov sa tiahne ďalej. Po vzácnych stavbách, šperkoch európskeho formátu z medzivojnového obdobia – poisťovni na Bezručovej, kúpalisku Zelená žaba a Liečebnom dome Machnáč v Trenčianskych Tepliciach – sú ohrozené realizácie zo šesťdesiatych rokov ako areál Kamenného námestia. Prichádzajú na rad sedemdesiate roky.

Vilhanove a Janákové interiéry sú už demontované. Interiéry bratislavského letiska v odletovej hale padli tak isto, pri výstavbe nového terminálu.

Vládny salónik v budove bývalého letiska dlho odolával. Letka minis-

terstva vnútra sa o jeho údržbu starala vzorne, hlavne v interiéroch. Cez jeho útroby prešli svetové osobnosti. V súvislosti s prípravou predsedníctva EU v roku 2016 zistila naša vláda, čo všetko chyba Slovensku, aby zvládlo takúto významnú úlohu. Prirodzene, náš nový terminál nie je schopný prijať tisíce VIP hostí a tak vznikla idea rekonštruovať existujúci komorný vládny salónik, ktorý sme s profesorom Vilhanom projektovali a realizovali v rokoch 1972 – 73. Chybou krásy je opäť nekultúrny prístup vypisovateľa verejného obstarávania, ktorý si neuvedomil, že objekt ako architektonické dielo je chránené autorským zákonom. Preto sme podnikli prvé kroky a cez pražskú advokátsku kanceláriu sme vyzvali investora ku spolupráci s pôvodným autorom. Verím, že spoluprácou tvorivých architektov bude možné nájsť prijateľnú cestu a integrovať priestorový fragment pôvodného salónika do nového konceptu. V objekte sa nachádzajú zachované drevené reliéfné steny Vladimíra Kompánka. Tieto boli „vpašované“ do tohto interiéru tak trochu ilegálne, pretože autor bol vtedy zakázaný.

Ministerstvu sme doložili materiály, ktoré dokumentujú medzinárodné renomé vládneho salónika, jeho odkaz na hi-tech šesťdesiatych rokov, na utopické filmy Kubricka a Tarkovského a vôbec celé desaťročia slovenského vloženého interiéru, ktorý v tých minulých rokoch často zachraňoval nekvalitu stavieb ako Matica slovenská či divadiel, obchodov i parlamentu v Prahe.

Ďalšou ohrozenou stavbou je budova Slovenskej sporiteľne na Suchom mýte. Jeden z prvých objektov zo začiatku deväťdesiatych rokov, ktorý dotvoril historické nározie a v expresívnych formách realizoval nové kamenné technológie. Bola to pilotná realizácia v novom spoločenskom prostredí.

JÁN M. BAHNA

(NE)VIDITEL'NÉ ARCHITEKTKY na Slovensku

Galéria architektúry SAS
14. 8. – 3. 9. 2014

Aktuálna výstava „I am a Woman Architect“ – (In)visible Architects in Slovakia zviditeľňuje slovenské ženy – architektky doma i v zahraničí. Výstava predstaví tvorbu vybraných architektiek v Galérii architektúry SAS v Bratislave a na Veľvyslanectve SR v Londýne.

Výstavu organizuje neziskové profesijné občianske združenie Women Architects, ktoré má ambíciu stať sa stredo európskou platformou na podporu a prezentáciu architektiek. Cieľom združenia je prezentácia a podpora žien v architektonickej profesii, výmena skúseností medzi slovenskými a zahraničnými architektkami, či mapovanie pomeru žien a mužov pri vzdelávaní a výkone architektonickej profesie. Združenie založili Andrea Klimko, Dana Blaškovičová, Dana Moderdovská v roku 2013 na Slovensku na príklade podobných organizácií v zahraničí a s cieľom dlhodobo pôsobiť na domácej i medzinárodnej scéne.

Na základe odporúčania odbornej komisie sa na výstave predstavujú architektky: Dana Čupková, Zuzana Dolobáčová, Gabriela Fukatschová, Michaela Hantabalová, Andrea Klimko, Lúbia Koreňová, Andrea Ambrovičová – Mikulajová, Katarína Viskupičová, Tatiana Buijs – Vitková a Edita Vráblová. Kurátorom výstavy je Štefan Šlachta.

Výstava v Galérii architektúry SAS potrvá do 3. 9. 2014. Následne sa presunie na Slovenské veľvyslanectvo v Londýne (Kensington Palace Gardens 25), kde potrvá od 10. 9. do 8. 10. 2014 a bude súčasťou podujatí Open House London (20. – 21. 9. 2014) a World Architecture Days (6. 10. 2014).

Záštitu nad pripravovanými podujatiami prevzali: Slovenská komora architektov, Spolok architektov Slovenska, Fakulta architektúry STU a Ministerstvo zahraničných vecí.

K výstave vyšiel rovnomený katalóg s príspevkami Lúbie Vitkovej a Jána M. Bahnu, s rozhovorom Veroniky Trnovskej s Vierou Meckovou, a s profilmi vystavujúcich architektiek.

Ďalšie informácie o aktivitách Women Architects:
www.women-architects.com
www.facebook.com/womenarchitects

redakcia

Ing. arch. Andrea Ambrovičová – Mikulajová: Vila B, Bratislava, 2010. Spoluautor: Juraj Mikulaj. Foto: Tomáš Manina

Ing. arch. Andrea Klimko: Relaxx, Bratislava, 2009. Spoluautor: Peter Kručay. Foto: Lubo Stacho

Ing. arch. M. arch Dana Čupková: Hsu House, New York, 2010. Spoluautor: Kevin Pratt. Foto: Susane Kaye

Ing. arch. Zuzana Dolobáčová: GT_club, Humenné, 2012. Spoluautori: Martin Bosík, Martina Vajsová, Valentin Račko. Foto: Katka Kočanová

DÁMSKA architektonická scéna

Stále viac žien – architektiek sa začína presadzovať v tejto krásnej, ale náročnej profesii. Motiváciou sú pre ne isto v súčasnosti úspešné kolegyně v zahraničí. Za mnohé spomeniem Zahu Hadid, Kazuyo Sejma, Victoriu Meyers, Amandu Levele, či pre nás blízku Evu Jiříčnou.

Architektky na Slovensku po roku 1950 boli a sú prirodzenou a platnou súčasťou architektonických kancelárií, ako spolupracovníčky, spoluautorky a autorky projektov a realizácií. Pani architektka Alena Šrámková, jedna z prvých absolventiek FAPS SVŠT v Bratislave, či Cenou Emila Belluša ocenená Viera Mecková, predstavujú tie slovenské architektky, ktorým sa prvým podarilo zásadnejšie zviditeľniť svoju tvorbu. Za ostatné roky sa medzi laureátmi a nominantmi architektonických cien, predovšetkým ceny CE.ZA.AR, ale i ďalších, akými sú cena Dušana Jurkoviča, cena ARCH a Krištáľové krídlo, objavuje stále viac kolegyň. Mnohé si za ostatné roky založili vlastné ateliéry. Sú úspešné nielen doma, ale presadzujú sa i v zahraničí. Niektoré v zahraničí priamo žijú a tvoria.

Tak ako sa po roku 1947 rozvíjalo slovenské architektonické školstvo, rozširoval sa aj počet absolventiek – architektiek. Tie nachádzali uplatnenie v rôznych oblastiach architektonickej praxe. Okrem projektových ústavov pôsobili a pôsobia v školstve, v architektonickej vede a teórii, na úradoch v oblasti územného plánovania, ochrany a obnovy pamiatkového dedičstva, v oblasti publicistiky, kultúry, marketingu, realít, ako i v hraničných oblastiach architektúry, urbanizmu a dizajnu. Mnohé z nich zastávajú dôležité pozície, boli a sú hlavnými architektkami, vedúcimi ústavov na vysokých školách, štátnych odborných a vedeckých inštitúciách, pôsobia ako šéfredaktorky, angažujú sa v profesijných organizáciách, publikujú. Odbor je dnes bohatší o dve profesorky.

Ing. arch. Katarína Viskupičová: Hranol na kameni, Limbach, 2009. Spoluautor: Peter Horváth. Foto: Boleslav Boška

Je zaujímavé sledovať, ako sa po roku 1950 na Slovensku postupne menil podiel medzi počtom absolventov a absolventiek v odbore Architektúra, v súčasnosti v odbore Architektúra a urbanizmus na Fakulte architektúry a pozemného staviteľstva, neskôr na Stavebnej fakulte, dnes na Fakulte architektúry STU v Bratislave, najstaršej a najväčšej inštitúcii vychovávajúcej architektov na Slovensku. V prvých rokoch existencie fakulty promoval minimálny počet žien. Od konca päťdesiatych rokov až do polovice osemdesiatych rokov ženy tvorili raz menšiu, inokedy väčšiu tretinu absolventov. Na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov už študovala na fakulte približne rovnaký počet žien a mužov.

Dnes sa štúdium architektúry stáva doménou práve žien. Tvoria až dve tretiny všetkých študentov tohto odboru. Podobná situácia je aj na ďalších školách architektúry na Slovensku – na Fakulte umení v Košiciach a na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave. Jedným z dôvodov je určite i charakter odboru, ktorý svojím tvorivým a syntetizujúcim zameraním umožňuje široké spektrum uplatnenia. Uplatnenia, ktoré prispieva ku kultivovaniu i kultúre nášho prostredia. A to je blízke práve nám – ženám.

Ing. arch. Edita Vráblová: Advokátska kancelária, Bratislava, 2014. Spolupráca: Matúš Konček. Foto: Tomáš Manina

LUBICA VITKOVÁ

Ing. arch. Michaela Hantabalová / Hantabal architekti: Minergo, Bratislava – Koliba, 2010. Foto: Juraj Hantabal

Ing. arch. Lúbia Koreňová: Rodinný dom, Trnové, 2009. Foto: autorka

Ing. arch. Tatiana Buijs – Vitková / Uytengaak: Linnaeusborg, Groningen, 2010. Foto: Pieter Kers

Ing. arch. Gabriela Fukatschová: Dom Martin, Martin, 2010. Foto: autorka

MESTO POTREBUJE VIAC RIEKY

Prvá plánovacia cyklojazda v Nitre

Vyššie päťdesiat ľudí sa v piatok 15. augusta 2014 zúčastnilo prvej plánovacej cyklojazdy úrbánneho projektu Mesto potrebuje viac rieky zoskupenia Bunka pre súčasnú kultúru v Nitre. Laická i odborná verejnosť otestovala nitrianske cyklochodníky, diskutovala o rieke Nitra a jej potenciáli a otvorila mnohé otázky, ktoré by mohli dopomôcť k zmene vnímania a využitia verejného priestoru nábrežia.

Na Wilsnovom nábreží pod mostom južného obchvatu R1 na konci Priemyselnej ulice, kde bol naplánovaný začiatok cyklojazdy, sa stretli architekti, študenti, obyvatelia príslušných mestských častí, členovia Klubu priateľov starej Nitry, komunita cyklistov Critical Mass Nitra, zástupcovia neziskových organizácií i zvedavci či rodičia s deťmi. Dav na bicykloch, kolobežkách i zopár peších účastníkov zastali na štyroch dôležitých úsekoch, aby dali priestor hlbšej diskusii o konkrétnych problémoch rieky a jej brehov, a pripravili tak pôdu na tvorbu návrhov na zlepšenie súčasného stavu.

Chýbajúce lavičky či oddychové zóny, bariéry pohybu a nevybudované vstupy na hrádzu i spomínanie na člnkovanie a kúpanie v rieke pred mnohými rokmi – to boli hlavné témy prvej etapy na Wilsnovom nábreží. Budova univerzity ani obytná štvrť v blízkosti nevyužívajú riečny potenciál, cyklochodník je príužky pre bezproblémové prúdenie korčuliarov a cyklistov, ktorí mňajú mamičky s kočíkmi či peších obyvateľov na prechádzke. Desiatky účastníkov piatkovej plánovacej cyklojazdy mali tiež problém zastat na konkrétnom úseku tak, aby neprekážali okoloidúcim.

Druhou zastávkou bolo nitrianske Cyklopedo. Cyklisti sa sťažovali najmä na nevhodné stojany na bicykle, nemožnosť ich uzamknúť, chýbajúce zastrešenie proti dažďu alebo slnku a chýbajúce servisné náradie; iní poukázali na zlé riešenie križovatiek na oboch stranách mosta či slabé osvetlenie nábrežia. Hovorilo sa i o potenciáli pre vznik požičovne bicyklov a korčúľ pre študentov, keďže práve budovy internátov a univerzít rieka Nitra spája. Prítomní ocenili bezkolízne riešenie podjazdu nového mosta.

Tretia zastávka pri rozostavanom skelete obchodného komplexu City park otvorila aj diskusiu o možnosti využitia rieky na relax a kultúru. V meste pôsobia dve univerzity a dlhodobo i viacero neziskových organizácií a živých komunit obyvateľov, ktoré si pri rieke vedia predstaviť koncerty, spoločné grilovačky, či cvičenie jógy. Účastníci

Plánovacou cyklojazdou sprevádzal Daniel Dida, iniciátor projektu Bunka pre súčasnú kultúru a architektka Dominika Belanská, konzultantka projektu pre participatívne plánovanie.

skonštatovali, že na to, aby pri rieke začal vznikať koncentrovaný verejný život, je nevyhnutná častejšia údržba brehov, prívod elektriny a zaistenie bezpečnosti. Spomínali sa aj nedávne Metské zásahy Nitra, ktoré priniesli niekoľko návrhov projektov situovaných k rieke či priamo na ňu, aj príklady nenáročných dočasných intervencií, ktoré pomohli oživiť nábrežia v iných mestách.

Posledné zo štyroch zastavení účastníkov piatkovej cyklojazdy viedlo k „pláži“ pri hydrocentrále. Miesto, kde sa profil rieky zásadne mení, bolo v minulosti živým priestorom miestnych na rekreáciu. Niektorí prítomní si zaspomínali, ako sa práve v týchto častiach rieky naučili plávať. Silné znečistenie, park „odstrihnutý“ od rieky, neprepojené komunikácie, chýbajúci mobiliár či slabá starostlivosť o zeleň znižujú atraktivitu nábrežia ako prírodnej pešej zóny. Účastníci by privítali lepšie prepojenie parku, športovísk, kultúrneho centra Hidepark, hradu aj ostatných častí s riekou.

Prvé plánovacie podujatie projektu Mesto potrebuje viac rieky uzatvorila v kultúrnom centre Hidepark krátka zhrňujúca diskusia nad mapou.

Všetci zúčastnení sa zhodli na tom, že rieka má v meste výnimočné postavenie a ignorovať ju je na škodu všetkých. Je preto nevyhnutné vykonať kroky k tomu, aby sa možnosti, ktoré nábrežie ponúka, kvalitne využili aj na základe podnetov obyvateľov. Jednou z najzákladnejších potrieb je optimalizovať starostlivosť o zeleň v okolí vody. Vyhodnotenie podnetov a návrhov, ktoré počas cyklojazdy a diskusie zazneli, bude poskytnuté zástupcom mesta, Vodohospodárskeho podniku a ďalším zodpovedným úradom a inštitúciami.

Občania, neziskové organizácie, združenia a mesto by sa mali pokúsiť o obojstranné zlepšenie vzájomnej komunikácie, ktoré bude viesť k efektívnej práci na tvorbe verejného priestoru. Obyvatelia majú záujem podieľať sa na jeho plánovaní a svoje skúsenosti a potreby dokážu zrozumiteľne formulovať. Mesto by sa preto malo snažiť spolupracovať s nimi ako s cennými partnermi v procese participatívneho plánovania.

Niekoľkokrát bolo spomenuté, že piatková cyklojazda je len začiatkom dlhodobého a náročného procesu tvorby vízie nábrežia rieky. Počet účastníkov a množstvo hodnotných príspevkov do diskusií potvrdilo, že angažovanosť obyvateľov Nitry je veľmi silná. Nasledujúce mesiace ukážu, či spolupráca občanov, neziskového sektora a samosprávy priniesie ozajstné zmeny na brehoch rieky Nitry.

BARBORA MLEJOVÁ
DOMINIKA BELANSKÁ

Foto: Braňo Bibel

www.projektbunka.sk

Projekt Mesto potrebuje viac rieky podporila Nadácia Intenda.

ONDŘEJ KAVAN Fotografie

Výstava v Galérii architektúry SAS
28. 5. – 20. 6. 2014

ONDŘEJ KAVAN je fotograf, ktorý miluje architektúru a ešte presnejšie – miluje architektúru miest. Jeho fotografie sú doslova prejavom lásky, ale aj vášne k mestám. Je tiež

fotografom, ktorý dokáže pozoruhodné kúza. Prvým je, že vie byť v správnom čase na správnom mieste. Druhým, že dokáže vidieť to, čo ktorýkoľvek iný človek nevidí. Dokáže nájsť detail na budove vo vyabstrahovanej podobe a vie z neho vytvoriť abstraktný obraz plný svetla a žiarivých farieb.

Architektúra je často postavená na pôsobení svetla a tieňa. Taká je tvorba Le Corbusiera, Franka Gehryho, F. L. Wrighta či Luisa Barragána. Kavanove fotografie sú výtvarné kompozície, ktoré však nevznikli rukou maliara, ale rukou architekta. Nezrodili sa v hlave umelca, ale vznikali ako detail veľkého architektonického celku. Hoci nehovorila bližšie, či je to obytná, administratívna alebo iná

budova, architektúra sa tam dá čítať. Štruktúra omytky, geometria balkóna či štítu sú signály, ktoré si pri pozornejšom štúdiu uvedomíme.

Fotografie Ondřeja Kavana nevznikajú za pochodu. Sú skôr cielavedomým hľadáním, sú témou, ktorú dlhodobo sleduje, aby v správnom okamihu zareagoval. Odkrýva prekvapivý svet architektonického detailu, svet farieb a tvarov, okolo ktorých dennodenne chodíme, no akosi ich nevnímame.

ŠTEFAN ŠLACHTA
kurátor výstavy

Foto: Tomáš Bokor

Výstava fotografií Ondřeja Kavana v Galérii architektúry SAS bola sprievodnou akciou DAAD – Dni architektúry a dizajnu 2014.

KREATIVITA PRIESTORU v Bojniciach

V júni a v júli tohto roka bola v Kultúrnom centre mesta Bojnice prístupná výstava Kreativita priestoru, ktorú každoročne organizuje a pripravuje Spolok architektov Slovenska so Združením architektov Horného Ponitria. Je prejavom dobrej a už tradičnej spolupráce regionálnej kultúrnej inštitúcie s architektmi. Kreativita priestoru predstavuje súbor výstav, ktoré dokumentujú najnovšie diela, ktoré získali ceny Spolku architektov Slovenska. Tentoraz boli prezentované návrhy, nominácie a laureát Ceny Dušana Jurkoviča 2013, ďalej výstava laureáta Ceny Emila Belluša 2013 za celoživotné dielo a súťaž (2013) o Cenu Združenia urbanizmu a územného plánovania na Slovensku (ZUUPS); podrobnejšie informácie na www.sasar.sk a v spolkovej tlači.

Na otvorení výstavy sa zúčastnil prezident Spolku architektov Slovenska Ján Bahna, riaditeľ Kancelárie SAS Peter Mikloš, predseda Združenia architektov Horného Ponitria Gabriel Szalay a za ZUUPS Peter Rakšányi.

Najmä zásluhou architekta Gabriela Szalaya už viac ako dve desaťročia je Kreativita priestoru súčasťou Bojnického kultúrneho leta a okrem prezentácie architektonickej tvorby plní aj významnú popularizačnú a osvetovú funkciu, obohacuje kultúrny život regiónu a vedomie verejnosti o slovenskej architektúre.

PETER MIKLOŠ

Zomrel kolega, architekt ARIEH JURAJ FATRAN

Z ďalekého Izraela, z Tel-Avivu, kde Arie Juraj Fatran žil a tvoril vyše 60 rokov, došla správa, že dňa 14. marca 2014 vo svojich nedožitých 85 rokoch opustil svojich najbližších a tento svet. Izraelský architekt slovenského pôvodu...

Rodičom Friedmannovcom sa narodil syn Juraj ako jeden z dvojčiek v roku 1929 v Karpinciach pri Nitre. V roku 1943 bola celá rodina sústredená do zberného tábora v Novákoch, potom v Seredi. V marci 1945 boli predposledným evakuačným transportom prevezení cez Rakúsko do Terezína, koncentračného tábora pre Židov. Po oslobodení Červenou armádou 8. mája 1945 sa Fatran vrátil na Slovensko. Po strednej škole začal študovať architektúru na novozaloženej Fakulte architektúry v Bratislave v roku 1947. V roku 1949, následkom udalosti doma i v Palestíne emigroval do Izraela, kde pokračoval v štúdiách na Technione v Haife. Promovaný bol v roku 1956. Na začiatku svojej praxe sa venoval urbanizmu. V rámci projektu LACHIŠ sa podieľal na výstavbe 23 dedín v južnom Izraeli a projekte nového mesta Kirjat-Gat, v ktorom pôsobil aj ako mestský inžinier. Tento post zastával i v meste Ramat-Gan. Ako pracovník Ministerstva výstavby a osídľovania v Tel Avive projektovoval nové mestá alebo časti miest ako napr. Horný Nazaret, Horná Afula a Migdal-Haemek. V týchto mestách často pracoval aj na projektoch jednotlivých stavieb kultúrno-spoločenských centier, odborných škôl, spoločenských klubov, administratívnych stavieb.

Od roku 1961 bol jeho spoločníkom v ateliéri v Tel Avive ďalší architekt slovenského pôvodu, Ladislav Hamburg. Ako expert OSN pre oblasti postihnutých živelnými pohromami po zemetrasení v Iráne v rokoch 1963-64 sa stal hlavným architektom projektu GAZVIN. Po zemetrasení v Manague, hlavnom meste Nikaraguy, v roku 1973, sa stal hlavným autorom rekonštrukcie a obnovy mesta. Juraj Fatran sa popri svojej ťažiskovej činnosti urbanistu venoval pamiatkovej ochrane a tiež príprave vojenských cintorínov. Tá zahŕňala desiatky pamätníkov a tzv. pamätných múrov obetiam holokaustu po celom Izraeli, ale aj padlým izraelským vojakom v mnohých izraelsko-arabských vojnách. Medzi nimi treba spomenúť Pietny múr nad hromadným hrobom z vojny v rokoch 1948 – 1949 na Olivovej hore v Jeruzaleme a monumentálny Pamätník padlých v „šesťdňovej vojne“ v Beer Ševa v roku 1968 v spolupráci s L. Hamburgom. Je tiež autorom viacerých vojenských cintorínov, napr. v Tel Avive.

Juraj Fatran sa po roku 1989 často vracal na Slovensko a rád nadväzoval kontakty medzi architektami. Bol iniciátorom dotvorenia viacerých slovenských pamätníkov z 2. svetovej vojny pamätnými tabuľami na pamiatku židovských obetí. Určite najznámejšou je „menora“ – symbolický sedemramenný svietnik s hebrejským nápisom „Pamätaj“, na pamiatku zavraždených židovských obetí, ktorou v roku 1994 dotvoril pamätník Dušana Jurkoviča. Menora v podnoží pamätníka je z toho istého kameňa ako pôvodný pamätník. Je vkomponovaná do podnožia pamätníka citlivo a s rešpektom k tomuto významnému dielu D. Jurkoviča. Na realizácii viacerých pamätných tabúľ spolupracoval s výtvarníkom Milanom Veselým.

Juraja Fatrana som mal možnosť spoznať osobne pri schvaľovaní môjho projektu rekonštrukcie Weinwurmovho domu na Zámočkej ulici pre Bratislavskú židovskú obec na „Penzióne Chez David“ začiatkom 90. rokov minulého storočia. Po krátkom výklade veľmi rýchlo pochopil investorský zámer a môj koncept. Projekt odporučil k realizácii. Vážil som si u neho nielen korektný kolegiálny vzťah, ale úžasne bystrý postreh a pádnu argumentáciou s odporúčaniami pre úspešnú realizáciu. Mal som možnosť spoznať v Jurajovi Fatranovi nielen skvelého architekta so slovenskými koreňmi, ktorý sa v Izraeli i mimo neho stal rešpektovanou osobnosťou, ale i človeka s bohatými životnými skúsenosťami a s veľkým ľudským rozmerom.

Češť jeho pamiatke!

P.S.: Ďakujem prof. Štefanovi Šlachtovi a prof. Pavlovi Mešťanovi za materiály a informácie, ktoré som použil v texte.

IVAN GÜRTLER

POCTA OBETIAM Vojenské cintoríny Dušana Jurkoviča

Výstava v Múzeu sepulkrálnej architektúry v Kasseli. 8. 8. - 19. 10. 2014

Ako príspevok k stému výročiu vypuknutia prvej svetovej vojny, ktorý sme si pripomenuli 28. júla tohto roku, pripravili Slovenské národné múzeum – Historické múzeum v Bratislave, Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Berlíne, Slovenský inštitút v Berlíne a Spolok architektov Slovenska výstavu s katalógom, ktorá predstavila vzácny súbor vojenských cintorínov architekta Dušana Jurkoviča, ktoré sú realizované na juhovýchode Poľska. Jej spoluorganizátorom je Múzeum sepulkrálnej kultúry v Kasseli, kde bude výstava sprístupnená verejnosti až do 19. 10. 2014. Originály exponátov zapožičali Slovenský národný archív a Slovenská národná galéria. Autormi textov v katalógu sú Dana Bořutová a Dušan Kováč.

Mapovaniu vojnových cintorínov sa v nedávnej minulosti venoval aj prof. Matúš Dulla, ktorý v roku 2002 vydal sprievodcu po cintorínoch D. Jurkoviča.

Jurkovičove cintoríny sú súčasťou asi 365 cintorínov a masových hrobov, v ktorých boli pochovaní svorne príslušníci všetkých národností, ktoré sa zúčastnili Gorlitzkej bitky. V nej padlo vyše 60 000 vojakov. Väčšinu padlých exhumovali a pochovali dôstojne na nových cintorínoch. Dušan Jurkovič pôsobil v Oddelení pre výstavbu vojnových cintorínov, ktoré bolo zriadené pri vojenskom veliteľstve v Krakove a ktoré výstavbu vojnových cintorínov riadilo. Zúčastnil sa ich projektovania v pohraničnej poľsko – slovenskej oblasti; práve tento kraj bol Jurkovičovi blízky. Uplatnil tu svoj cit pre krajinotvorbu a celkovo tu navrhol a realizoval 32 cintorínov.

V tvorbe aplikoval aj viaceré známe motívy Luhačovíc, Hostýna, Radhošťa; vrátil sa k ľudovým motívom a kompozíciám z tradičného kameňa. Väčšina cintorínov pochádza z roku 1915. Ich stav sa počas desaťročí postupne zhoršoval, ale v poslednom období sa začalo s obnovou viacerých. Súčasný stav cintorínov dokumentujú fotografie doktora Chovanca, ktorý ich aktuálne navštevuje a mapuje stav tohto významného Jurkovičovho diela.

JÁN M. BAHNA
PETER MIKLOŠ

Foto: Jozef Chovanec

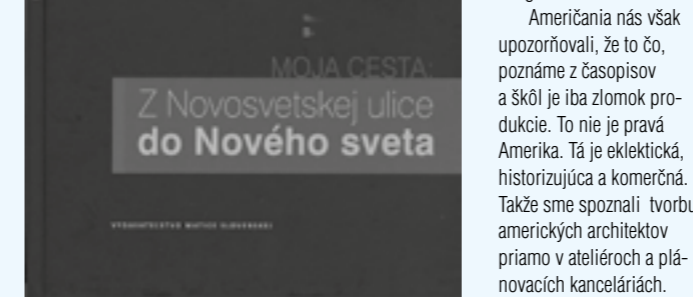
PETER LIZOŇ: MOJA CESTA Z Novosvetskej ulice do Nového sveta

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Bratislava, 2014

Nemáme veľa profesorov architektúry v USA, ktorí pochádzajú zo Slovenska. Dokonca mám pocit, že Peter je jediný. To som pochopil pri ceste po vysokých školách na juhovýchode USA ešte v časoch Československa v roku 1991.

Vďaka Petrovi dostalo osem architektov zo strednej Európy možnosť poznať významné architektonické diela, ateliéry i osobnosti od Atlanly po Washington a New York či New Haven. Vtedy sme spoznali

jeho ateliér na významej Univerzite v Knoxville. Navštívili sme významné ateliéry jeho žiakov aj ich diela. Peter dokázal otvoriť dvere aj k vtedajšiemu dekanovi Yale Markovi Scoginovi. Pre nás Európanov bola pocta navštíviť architekta, ktorý mal práve svoju stavbu na obálke Progressive Architecture. Američania nás však upozorňovali, že to čo, poznáme z časopisov a škôl je iba zlomok produkcie. To nie je pravá Amerika. Tá je eklektická, historizujúca a komerčná. Takže sme spoznali tvorbu amerických architektov priamo v ateliéroch a plánovacích kanceláriách. Práve ich vybavenie a kvalita projektov, ktoré sa už vtedy u nich spracovávali na počítačoch, nám otvorila oči do budúcnosti projektovania. Pre nás to bolo poučné aj z pohľadu obnovy architektonického školstva. Cesta vrcholila prijatím v urbanistickej kancelárii Kapitola vo Washingtone. Petrove kontakty na najvyššej úrovni sa naplno prejavili v centrále AIA vo Washingtone.

lita projektov, ktoré sa už vtedy u nich spracovávali na počítačoch, nám otvorila oči do budúcnosti projektovania. Pre nás to bolo poučné aj z pohľadu obnovy architektonického školstva. Cesta vrcholila prijatím v urbanistickej kancelárii Kapitola vo Washingtone. Petrove kontakty na najvyššej úrovni sa naplno prejavili v centrále AIA vo Washingtone.

Udelenie Ceny Ladislava Hudeca prvému laureátovi Petrovi Lizoňovi 24. 10. 2013. Foto: Braňo Bibel

Osud architekta Petra Lizoňa poznačila liberalizácia spoločenských pomerov v Československu koncom šesťdesiatych rokov. Po skončení školy mal rozbehnuté doma viaceré aktivity a projekty. Bol zakladajúcim redaktorom časopisu Architektúra a Urbanizmus. Podarilo sa mu získať štipendijný pobyt na Pennsylvánskej univerzite práve v období obsadenia Československa okupačnými vojskami v auguste 1968. To prispelo k jeho rozhodnutiu zostať v USA. Tam sa s manželkou natrvalo usadil.

Peter sa nemohol vrátiť do republiky, ale už v prvých rokoch sa naplno angažoval v štúdiu a práci v Amerike. Bol pripravený na ten tvrdý konkurenčný boj o miesto na slnku. Som presvedčený, že práve on už svojimi domácimi aktivitami a angažovanosťou bol pripravený na americký spôsob života. Začiatky boli určite ťažké – strata kontaktov a odlúčenie od rodiny. Situácia sa zmenila po roku 1989. Spoločenské zmeny umožnili Petrovi obnoviť kontakt s Československom. Aktívne sa zapojil do spolupráce so Spolkom architektov Slovenska i so školami. Otváral cestu našim architektom do sveta. Na škole prednášal o stredo európskej architektúre i ruskom konštruktivizme. Šíril kultúru európskej moderny. Zasadzoval sa za rekonštrukciu vily Tugendhat. Už pred dvadsiatimi rokmi prišiel s iniciatívou záchranu Behrensvej synagógy v Žiline.

V posledných rokoch spracoval pre Spolok architektov podklady pre výstavu o diele Ladislava Rada. Výstava bola inštalovaná na Slovensku a následne v USA. Za propagovanie slovenskej architektúry vo svete a za celoživotné dielo mu v roku 2013 ako prvému nositeľovi udelil Spolok architektov Slovenska Cenu Ladislava Hudeca. Peter má pred sebou ešte veľké plány a aj my dúfame, že pre nás bude naďalej objavovať neznámych Slovákov tvoriacich vo svete.

V mene slovenských kolegov mu prajeme ešte veľa životnej energie.

JÁN M. BAHNA

Charakter s humorom, humor s charakterom

Karikatúry. Viktor Malinovský.

Viktor Malinovský ml., Zuzana Malinová – Šalamonová, Vydavateľstvo G-ATELIÉR, Gelnica, 2013

V závere minulého roka vydali Zuzana Malinová – Šalamonová a Viktor Malinovský ml. vzácnu a milú knižku „VIKTOR MALINOVSKÝ – KARIKATÚRY“. Nielen košické architekti, ale celá slovenská či československá architektonická obec si pamätá láskavé, humorné a charakterové karikatúry, ktoré prof. Malinovský tvoril všade, kde sa pohyboval a ktorými obdarovával kreslených kolegov.

„Objektom otcových karikatúr boli jeho kolegovia, kamaráti, architekti, maliari, sochári, výtvarníci, ľudia z brandže, ale aj úradníci, s ktorými prichádzal do styku...“ píše Malinovský ml. v úvode. Viktor Malinovský kreslil karikatúry všade, všade kde k tomu bola adekvátna príležitosť, dobrá nálada a priatelia či kolegovia. Mnohé karikatúry hneď rozdával a tak zozbierať a vydať knižku jeho karikatúr – i keď iba výber z nepreberného množstva – bola iste neľahká práca.

Keď prezerám túto malú knižku, spomínam na láskavosť, empatiu a vzácny priamy charakter prof. Malinov-

ského aj k nám, vtedajším architektonickým „uchám“. Myslím, že iba človek s priamym charakterom vie tak výborne kresbou vystihnúť charakter karikovaného, vie svoj charakter plný humoru pretaviť do humoru naplneného charakterom karikatúry. Pamätám sa na čakanie spiatocného letu v Sofii na Bienále architektúry v 80-tych rokoch, ako kreslil všetkých, čo sme sedeli v čakárni – buďte a rozprávali si dojmy, konzumovali, a pózovali. Od Slovákov, Čechov, Angličanov, Nemcov, Poliakov až k japonskému kolegovi. Prof. Malinovský kreslil, konzumoval a rozdával.

Knižka s vyše 150 karikatúrami je doplnená výpoveďami blízkych spolupracovníkov a priateľov. Tie krátke texty významne dopĺňajú výpoveď o architektovi, ktorý bol v prvom rade človekom a tiež aj riaditeľom Stavoprojektu, či Hlavným architektom Košíc, alebo profesorom v odbore architektúra a pedagógom na Technickej univerzite v Košiciach.

Treba sa poďakovať aj vydavateľstvu G-ateliér z Gelnice, za kvalitnú publikáciu v tvrdej väzbe. Odporúčam ju do knižnice všetkých strednovekých.

MARTIN DRAHOVSKÝ

LAND-URBIA 2014 Verejný priestranstvá a identita

Výstava a odborná konferencia s medzinárodnou účasťou

Združenie pre urbanizmus a územné plánovanie na Slovensku (ZUUPS), architekti, urbanisti, krajinní architekti a odborníci ďalších odborných zameraní v ňom združení, v dňoch 24. – 27. 4. 2014 usporiadali na Výstavisku Agrokomplex v Nitre už tretí ročník výstavy Land-Urbia. Tento rok sa podarilo zorganizovať ako hlavnú sprievodnú akciu celého podujatia odbornú konferenciu s medzinárodnou účasťou na tému „Verejný priestranstvá a identita“.

Výstava Land-Urbia 2014 s ťažiskovou ambíciou prispieť k propagácii urbanizmu, územného a krajinného, i priestorového plánovania, a s cieľom predstaviť úspešné a kvalitné projekty architektov-urbanistov a krajinných architektov, ale aj územných a priestorových plánovačov, sa mohla uskutočniť vďaka podpore riaditeľstva Agrokomplex – Výstavníctvo š.p. Nitra, ako aj vďaka podporovateľom a sponzorom akcie. Záštitu nad celým podujatím prevzal Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre pôdohospodárstvo a životné prostredie a Združenie miest a obcí Slovenska. Podujatie získalo významnú podporu z International Visegrad Fund (Medzinárodného vyšehradského fondu).

Výstavu a konferenciu Land-Urbia 2014 otvoril prof. Ján Bahna, prezident Spolku architektov Slovenska a za organizátorov sa prítomným prihovril Peter Vaškovič, predseda Združenia pre urbanizmus a územné plánovanie na Slovensku.

Spolok architektov Slovenska (SAS) na výstave predstavil súťažnú prehliadku realizovaných architektonických a urbanistických diel a vystavil súťažné panely laureátov Ceny Dušana Jurkoviča 2013. Cenou Emila Belluša Spolok architektov Slovenska každoročne oceňuje celoživotné dielo najvýznamnejších osobností slovenskej architektúry a v roku 2013 bola táto cena udelená architektovi a urbanistovi Igorovi Petrovi. Na výstave Land-Urbia 2014 bolo jeho dielo predstavené na viacerých paneloch pripravených SAS. ZUUPS na výstave predstavilo účastníkov a víťazov Ceny ZUUPS 2013 – Ceny za urbanizmus. Slovenská komora architektov vystavila súťažné panely nominovaných diel i laureátov Ceny za architektúru CE.ZA.AR 2013. STU v Bratislave – Ústav manažmentu a SPU v Nitre – Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva na výstave prezentovali výsledky svojej pedagogickej činnosti a viaceré pozoruhodné práce svojich pedagógov a študentov. Slovenské mestá (Košice, Nitra, Trenčín a ďalšie) predstavili viaceré kvalitné urbanistické návrhy a úspešné realizácie verejných priestorov a priestranstiev. Mesto Košice na výstavných paneloch prezentovalo aj stavby a urbanistické celky zrekonštruované a zrevitalizované v rámci projektu Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013. Mesto Nitra prezentovalo výstavné panely s návrhmi zúčastnenými na podujatí Mestské zásahy Nitra. Príležitosť vystaviť výsledky svojej práce, urbanistické i architektonické projekty, využili viaceré slovenské urbanistické pracoviská, ateliéry i jednotlivci, ale aj tvorcovia zo zahraničia (cerno+architekten z Mníchova, Lubomír Okruhlica a Ir Aimee de Back z Rotterdamu a ďalší).

Prvý deň konferencie bol venovaný aktuálne prijatým a pripravovaným legislatívnym predpisom, ktoré priamo súvisia s územným, krajinným a priestorovým plánovaním. Miloslava Pašková, expertka odboru územného plánovania Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR

(MDVRR SR) v rámci panelovej diskusie odprezentovala aktuálnu verziu navrhovaného stavebného zákona a upozornila na ťažiskové úpravy návrhu zákona zohľadňujúce pripomienky odbornej verejnosti. Milan Haviar (MDVRR SR) prezentoval ťažiskové princípy spracovávaných vykonávacích vyhlášok k novému stavebnému zákonu. Účastníci ďalšej panelovej diskusie z Ministerstva kultúry SR a Ministerstva životného prostredia SR so svojimi hosťami diskutovali o vzájomných väzbách nedávno novelizovaných zákonov. Počas diskusie jej účastníci prezentovali skúsenosti z realizácie programu Ministerstva kultúry SR na opravu zrúcanín hradov a za veľmi cenné označili najmä skúsenosti súvisiace s participáciou verejnosti na realizácii programu. Priama účasť obyvateľov na realizácii programu zlepšuje ich vzťah k miestnym pamiatkam a celkovo k svojmu obytnému a životnému prostrediu. Možnosť nového profesionálneho uplatnenia a získanie novej kvalifikácie pri oprave historickej pamiatky môže byť veľmi cennou najmä pre nezamestnaných v stagnujúcich regiónoch. Konkrétne skúsenosti diskutujúci prezentovali na príklade obnovy Hrušovského hradu a historického parku v Spišskom Hrhove.

V priebehu druhého dňa konferencie diskutovali domáci účastníci so zahraničnými hosťami pôsobiacimi v Českej republike a v Nemecku o definíciách, významoch i funkciách verejných priestorov a verejných priestranstiev. Diskutujúci sa zhodli na tom, že identita miesta/mesta býva najčastejšie vpísaná práve do verejných priestorov a tieto sú „tvárou“ miesta/mesta, jeho nezameniteľným rukopisom a podpisom. Neskôr obohatila konferenciu diskusia hostí z Maďarska a Veľkej Británie o nových formách a spôsoboch zapájania verejnosti do formovania a využívania verejných priestorov a verejných priestranstiev.

Počas tretieho dňa konferencie využili poskytnutý priestor na diskusiu zástupcovia slovenských miest. Zástupcovia Útvaru hlavného architekta Košíc spolu s odborníkmi z akademickej obce (Technická univerzita v Košiciach) i praxe (Karpatský rozvojový inštitút v Košiciach) diskutovali o skúsenostiach z projektu Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013. V Košiciach, v rámci tohto projektu nezrealizovali žiadnu ikonickú stavbu, ktorou by

sa zapísali do povedomia odbornej i laickej verejnosti, ale zrekonštruovali a zrevitalizovali viaceré zdevastované a chátrajúce časti mesta – areál mestskej plavárne, mestský park a bývalé kasárne. Zrekonštruovaný areál kasární sa do urbánnej štruktúry Košíc zapája novým veľkým námestím a zachovaným jedinečným historickým gaštanovým hájom. Ako poukázal prof. Oto Hudec z Ekonomickej fakulty Technickej univerzity Košice, ktorý so svojím tímom vedecky vyhodnocuje predmetný projekt, najúspešnejšie boli práve tie akcie, ktoré sa diali na verejných priestranstvách ako Biela noc alebo open air divadlo Imaginácie. Zástupcovia Trenčína na konferencii predstavili projekt Trenčín – Bezpečné mesto, ktorého teoretické základy vypracovala Spectra, Centrum Excelencie STU v Bratislave. Dizajn verejných priestorov, resp. ich hmotovo-priestorového stvárnenia sa venovali diskutujúci v ďalšej časti panelovej diskusie, v rámci ktorej skonštatovali, že dobrý dizajn má schopnosť každodenným kontaktom pozitívne ovplyvňovať psychiku človeka a podporovať jeho kultúrne prejavy.

Zaujímavá diskusia sa rozprúdila počas štvrtého, záverečného dňa konferencie, keď účasť na diskusiách o verejných priestranstvách v našich dedinách prijali zástupcovia samosprávy, Ing. Igor Sádovský, starosta obce Maňa v Nitrianskom kraji a Ing. Pavel Bendík, starosta Hrušova v Banskobystrickom kraji. Súčasné vidiecke obce sa menia najmä podľa ich vzhľadu a blízkosti k väčším mestám. Dedinny vzdialenejšie od väčších miest či centier často realizujú rozvojové programy reflektujúce a rozvíjajúce vlastnú identitu. Dedinny situované v blízkosti väčších miest sa väčšinou stávajú obytnými satelitmi týchto miest a o zachovanie a rozvoj svojej identity musia bojovať. Príklady životaschopných projektov a realizácií vo vidieckych sídlach Holandska predstavil architekt Lubomír Okruhlica s manželkou Ir Aimee de Back. V Holandsku sa snažia tradičným vidieckym stavbám, stodolám, dielňam, mlynom a ďalším hospodárskym budovám vdychnúť život prostredníctvom nového funkčno-prevádzkového využívania rešpektujúceho zachované hmotné prejavy a formy.

Peter Vaškovič na záver konferencie poďakoval všetkým, ktorí sa podieľali na príprave, organizácii a realizácii celého podujatia a prítomným pozval na ďalší ročník Land-Urbie, ktorá sa uskutoční v apríli 2015 na predpokladanú tému „Adaptácia krajiny a ľudských sídiel na klimatické zmeny“.

Organizátori konferencie Land-Urbia 2014 predstavili širokej odbornej i laickej verejnosti záujem podieľať sa na zmysluplných rozvojových programoch a projektoch prispievajúcich ku kontinuálnemu rozvoju urbanizovaných území i krajiny, vrátane verejných priestranstiev, pri zachovaní a rešpektovaní ich identity, prostredníctvom záverov, ktoré spracovali a pripravili na publikovanie.

PETER VAŠKOVIČ
predseda združenia ZUUPS

ZÁVERY ODBORNEJ KONFERENCIE Land-Urbia 2014

Organizátori konferencie s medzinárodnou účasťou Land-Urbia 2014 predstavujú širokej odbornej i laickej verejnosti záujem Združenia pre urbanizmus a územné plánovanie na Slovensku (ZUUPS) podieľať sa na programoch a projektoch prispievajúcich ku kontinuálnemu rozvoju urbanizovaných území i krajiny, vrátane verejných priestorov a priestranstiev, pri zachovaní a rešpektovaní ich identity, ale aj pri hľadaní a tvorbe novej identity, prostredníctvom nasledujúcich záverov:

■ Problematiku verejných priestorov a priestranstiev, vrátane zachovania a rozvíjania ich historickej identity, ale aj hľadania a tvorby novej identity, je potrebné riešiť najmä v podrobných územnoplánovacích dokumentáciách, v územných plánoch zón.

■ Pre zachovanie a rozvoj verejných priestorov a priestranstiev je možné využívať aj špecifické strategické a rozvojové dokumenty, prierezové dokumentácie a materiály, plánovacie dokumenty nadrezortného a integratívneho charakteru, reflektujúce špecifické potreby a nároky konkrétnych priestorov a priestranstiev, sídiel a krajiny.

■ Špecifické strategické a rozvojové dokumenty, prierezové dokumentácie a materiály riešiace zachovanie a rozvoj verejných priestorov a priestranstiev vrátane ich identity je možné využívať v sídlach, urbanizovaných územiach, ale aj v neurbanizovanej voľnej a nezastavanej krajine, aj v obciach, ktoré nemajú územný plán obce.

■ Za významný koncepčný podklad pre zachovanie a rozvíjanie historickej identity verejných priestorov a priestranstiev je potrebné považovať aj identifikáciu „kultúrno-historických hodnôt a historických krajinných štruktúr“, ktoré je možné transformovať „na chránené územia, objekty a prvky lokálnej úrovne“ a následne ich premietat' a riešiť v územných plánoch zón alebo v špecifických strategických a rozvojových dokumentoch.

■ K ochrane, rešpektovaniu a rozvoju „chránených území, objektov a prvkov lokálnej úrovne“, je potrebné pristupovať diferencovane, umožniť ich diferencovanú rekonštrukciu, regeneráciu, revitalizáciu a reanimáciu prostredníctvom novej funkčno-prevádzkovej náplne, zachovania hmotovo-priestorového prejavu s novými článkami, prvkami, interiéromi a pod.

■ Pri riešení zachovania, obnovy a rozvoja verejných priestorov a priestranstiev je potrebné uplatňovať princípy dlhodobej vývojovej kontinuity, t.j. dlhodobého obsahového, náplňového, funkčno-prevádzkového, hmotovo-priestorového, materiálového a iného vývoja verejných priestorov a priestranstiev s cieľom rešpektovania zachovanej historickej vyvinutej identity, ale aj hľadania a tvorby novej identity.

■ Pri hľadaní a výbere spracovateľov územných plánov zón a špecifických rozvojových a strategických dokumentov neuplatňovať len kritérium najnižšej ponukovej ceny, ale využívať aj ďalšie dôležité kritériá, napr. referencie, skúsenosti, dosiahnuté výsledky a ďalšie, prípadne využívať formu súťaží návrhov.

■ Pri navrhovaní a realizovaní verejných priestorov a priestranstiev kladť vysoké nároky na estetickú úroveň využívaných prvkov, mobiliár, zeleň, stavby a ďalšie, vzhľadom na skutočnosť, že každodenný kontakt s estetickými prvkami v hodnotnom prostredí môže pozitívne ovplyvňo-

vať psychiku človeka a môže podporovať jeho kultúrne a spoločenské prejavy.

■ Pri realizácii úprav verejných priestorov a priestranstiev dôsledne rešpektovať navrhnuté a odsúhlasené projektové riešenia, vrátane dodržiavania kvality navrhnutých a realizovaných prvkov a materiálov – v žiadnom prípade nepripúšťať zmeny navrhnutých projektových riešení smerujúce k zníženiu kvality použitých prvkov a materiálov.

■ Hľadať, vytvárať a rozvíjať vhodné možnosti a podmienky pre spoluprácu mestských a obecných samospráv s investormi a developerami, ktorí pri realizovaní svojich vlastných investičných zámerov majú záujem zvýšiť kvalitu existujúceho nadväzujúceho alebo susediaceho verejného priestoru či priestranstva, resp. prispieť k vytvoreniu nového verejného priestoru alebo priestranstva.

■ Čeliť extenzívnemu rozrastaniu ľudských sídiel neopodstatnenej a neodôvodnenej výstavby rodinných domov v neurbanizovanej krajine.

■ Pri regenerácii sídiel a revitalizácii krajiny je potrebné kladť zvýšený dôraz na zlepšenie využívania dažďových vôd v krajine, vrátane potreby zvyšovania podielu vegetačného krytu, čo môže mať významne pozitívny vplyv na obnovu klimatických a ekosystémových funkcií krajiny.

■ V mestách i v dedinách je potrebné navrhovať a realizovať opatrenia, ktoré budú podporovať adaptabilitu územia na klimatické zmeny, zvyšovať podiel zelene v území, potrebné je aj centralizovať plochy s pokryvnosťou korunami stromov nad 60 % plochy územia.

Združenie pre urbanizmus a územné plánovanie na Slovensku (ZUUPS)

■ podporuje zriaďovanie poradenských a metodických inštitúcií a organizácií pre tvorbu stratégií, koncepcií, územných plánov, špecifických strategických a rozvojových dokumentov, prierezových dokumentácií a materiálov, plánovacích dokumentov nadrezortného a integratívneho charakteru, „inštitútov, resp. útvarov hlavných architektov“ pre mestá a dediny, ale aj pre regióny či mikroregióny,

■ podporuje spoluprácu rezortov, odborných inštitúcií, odborných združení, mimovládnych organizácií a spoluprácu so Združením miest a obcí Slovenska a Úniou miest Slovenska,

■ ponúka spoluprácu a pomoc pri organizovaní osvetových a vzdelávacích podujatí, konzultácií, ale aj účasť na vzdelávacích a poradenských programoch, ktoré budú venované kontinuálnemu rozvoju urbanizovaných území i krajiny, vrátane verejných priestorov a priestranstiev, pri zachovaní a rešpektovaní ich historickej identity, ale aj pri hľadaní a tvorbe novej identity.

Zdroj: ZUUPS

Foto na stranách 18-19: Lucia Dobrucká

www.zuups.sk

Regionálne snemy SAS

Bratislavský región – 18.9.2014, 16:00
Sieň D. Jurkoviča, SAS, Panská 15, Bratislava

Stredoslovenský región – 23.9.2014, 16:00
Nám. SNP 33, Banská Bystrica

Západoslovenský región – 1.10.2014, 18:00
OC Mlyny, Nitra (po vernisáži Západoslov. regiónu, v kníhkupectve na 1. poschodí)

Východoslovenský región – 9.10.2014, 16:00
Hlavná 108, Prešov

VÝZVA

V zmysle stanov SAS, obraciame sa na členov SAS s výzvou na uhradenie členského príspevku na rok 2014. Výška členského príspevku zostáva aj pre rok 2014 nezmenená, t.j. 50 € pre člena v produktívnom veku, 15 € pre študentov, 10 € pre dôchodcov a rodičov na MD. Členovia dostávajú predplatné časopisov Projekt – slovenská architektonická revue a Fórum architektúry.

Členský príspevok môžete zaplatiť poštou, v pokladni SAS alebo na účet SAS vedený v Tatra banke, č. účtu 2662000033/1100 (IBAN: SK91 1100 0000 0026 6200 0033, BIC/SWIFT: TATRSKBX). Vo variabilnom symbole uveďte dátum Vášho narodenia v tvare ddmrr a rok 2014, napr. dátum narodenia 31.3.1975 uvediete ako variabilný symbol 3103752014.

02/54418608, 0903 614 474, e_sas@sasarch.sk

VÝSTAVA

I AM A WOMAN ARCHITECT (In)visible architects in Slovakia (Ne)viditeľné architektky na Slovensku

Jedinečná výstava súčasných slovenských architektiek v Galérii architektúry Spolku architektov Slovenska a na Slovenskom veľvyslanectve v Londýne. Záštitu nad pripravovanými podujatiami prevzali: Slovenská komora architektov, Spolok architektov Slovenska, Fakulta architektúry STU a Ministerstvo zahraničných vecí (výstava v Londýne).

Výstavu organizuje neziskové profesijné občianske združenie WOMEN ARCHITECTS, ktoré má ambíciu stať sa stredo európskou platformou na podporu a prezentáciu architektiek. Cieľom združenia je prezentácia a podpora žien v architektonickej profesii, výmena skúseností medzi slovenskými a zahraničnými architektkami, či mapovanie pomeru žien a mužov pri vzdelávaní a výkone architektonickej profesie. Združenie založili v roku 2013 Andrea Klimko, Dana Blaškovičová, Dana Moderdovská na Slovensku na príklade podobných organizácií v zahraničí a s cieľom dlhodobého pôsobit' na domácej i medzinárodnej scéne.

Výstava v Bratislave: 14.8. – 3.9.2014
Galéria architektúry SAS, Panská 15, Bratislava

Výstava v Londýne: 10.9. – 8.10.2014
Slovenské veľvyslanectvo v UK
Kensington Palace Gardens 25, Londýn

www.women-architects.com
www.facebook.com/womenarchitects

CENA DUŠANA JURKOVIČA 2014

50. ročník

Zasadnutie poroty a obhliadky nominovaných diel sa uskutočnia **25. – 27. 9. 2014.**

CENA PROF. JOZEFA LACKA

Zasadnutie poroty a prezentácie diplomových prác, nominovaných na Cenu prof. Jozefa Lacka za akad. rok 2013/2014, sa uskutočnia **10. 9. 2014** v Sieni Dušana Jurkoviča v sídle SAS na Panskej 15 v Bratislave.

JUBILEÁ

JÚN 2014

2. 6. 1934	Rudolf BLÁŽO	TRNAVA	80
4. 6. 1964	Pavol MELEG	BRATISLAVA	50
8. 6. 1929	Mária KRUKOVSKÁ	BRATISLAVA	85
8. 6. 1934	Milica MARCINKOVÁ	BRATISLAVA	80
9. 6. 1959	Dagmar ŠTEVČEKOVÁ	BRATISLAVA	55
12. 6. 1959	Ján GEHRI	ŠAMORÍN	55
13. 6. 1964	Peter MORAVČÍK	BRATISLAVA	50
16. 6. 1959	Jozef ČERVENKO	BRATISLAVA	55
17. 6. 1959	Gabriel IZŠÁK	DUN. STREDA	55
20. 6. 1964	Katarína KONFÁLOVÁ	LIKAVKA	50
27. 6. 1939	Ľudovít REŽUCHA	BRATISLAVA	75
27. 6. 1959	Michal BOHIL	TOPOĽČANY	55
28. 6. 1929	Eduard HORVÁTH	BRATISLAVA	85

JÚL 2014

4. 7. 1964	Tibor SCHMIDT	SVIT	50
5. 7. 1949	Dušan KOSTOVSKÝ	BRATISLAVA	65
7. 7. 1944	Viera GÁLIKOVÁ	BRATISLAVA	70
8. 7. 1944	Ondrej MRLIAN	HYBE	70
12. 7. 1934	Ján KRÍŽ	ŽILINA	80
12. 7. 1959	Lubomír ZÁVODNÝ	BRATISLAVA	55
18. 7. 1929	Katka CHUDOMELKOVÁ	BRATISLAVA	85
21. 7. 1959	Tibor GOMBARČEK	MARTIN	55
22. 7. 1929	Tibor ALEXÝ	BRATISLAVA	85
22. 7. 1949	Mikuláš MANÍK	PREŠOV	65
23. 7. 1949	Peter MIKLOŠ	BRATISLAVA	65
29. 7. 1964	Roberta ŠTĚPÁNKOVÁ	VELKÉ ŽÁLUŽIE	50

AUGUST 2014

2. 8. 1944	Tibor VARGA st.	BRATISLAVA	70
2. 8. 1954	Jozef GÁBOR	BRATISLAVA	60
5. 8. 1949	Ján DOLEJŠÍ	BRATISLAVA	65
11. 8. 1939	Viera STRUHAŘOVÁ	BRATISLAVA	75
21. 8. 1944	Michal HLADKÝ	KOŠICE	70
24. 8. 1949	Ľudovít POZDECH	MICHALOVCE	65
29. 8. 1954	Pavel NAHÁLKA	BRATISLAVA	60

SEPTEMBER 2014

2. 9. 1949	Vojtech HRDINA	BRATISLAVA	65
2. 9. 1954	Lubomír KRÚŽEL	ŽILINA	60
2. 9. 1954	Stanislav TARABA	BRATISLAVA	60
3. 9. 1939	Virgil DROPPA st.	BRATISLAVA	75
4. 9. 1949	Daniel ALMÁSSY	PREŠOV	65
6. 9. 1939	Arnošt MITSKE	BRATISLAVA	75
10. 9. 1939	Pavol FRIŠŤACKÝ	BRATISLAVA	75
12. 9. 1944	Christo TURSUNOV	BRATISLAVA	70
13. 9. 1949	Gabriela JUROLEKOVÁ	BRATISLAVA	65
20. 9. 1959	Peter VITKO	BRATISLAVA	55
22. 9. 1954	Pavel SUCHÁNEK	BRATISLAVA	60
26. 9. 1929	Ferdinand MILUČKÝ	BRATISLAVA	85
28. 9. 1944	Václav KOHLMAYER	PREŠOV	70
29. 9. 1964	Mária KRAJČOVÁ	ŽILINA	50
30. 9. 1949	Ján VALEK	NITRA	65

Strdečne blahoželáme

DOMÁCE UDALOSTI

VÝZVA

Štipendijný program Nadácie NOVUM

Nadácia NOVUM v spolupráci s VŠVU v Bratislave a SAS vyhlásila štipendijný program, ktorého cieľom je podporiť talentovaných výtvarníkov, dizajnérov a architektov zo Slovenska pri ich etablovaní na medzinárodnej scéne. Cieľom programu je systematická podpora vynikajúcich umelcov zo širokého spektra disciplín súčasného vizuálneho umenia, dizajnu a architektúry.

Podpora poskytnutá z programu sa môže využiť na úhradu nákladov akéhokoľvek typu, ktoré súvisia s dosahovaním tohto cieľa (prenájom ateliérov, usporiadanie výstav a účasť na výstavách, účasť na workshopoch a sympóziách, nákup materiálu, cestovné a pod.). Vybraní uchádzači budú podporení sumou od 5 do 15 tisíc EUR. Podpora musí byť využitá v súlade so zámerom, formulovaným v motivačnom liste. Zmena plánov podlieha súhlasu správnej rady nadácie.

Opakovaná a dlhodobá podpora rovnakých kandidátov je možná v prípade, že v stanovenom termíne preukážu naplnenie cieľov programu.

Do programu sa môžu prihlásiť slovenskí vizuálni umelci, ktorých osobnostné charakteristiky a doterajšia tvorba umožňujú predpokladať, že môžu dosiahnuť výrazné medzinárodné úspechy. Podmienkou účasti je realizácia aspoň troch samostatných výstav v galériách, resp. kultúrnych inštitúciách.

Žiadosť o podporu (prihláška) sa podáva do 21.9.2014

online cez internetovú stránku nadácie:

www.nadacianovum.sk

VÝSTAVA

VODA A MESTO – BROWNFIELDY Vybrané štúdie v krajinách V4

Fakulta architektúry STU v Bratislave organizuje v spolupráci s Fakultou umení TU v Košiciach medzinárodnú výstavu „Voda a mesto – brownfieldy. Vybrané štúdie v krajinách V4“, ktorá sa na 24 posteroch zaoberá problematikou brownfieldov v kontakte s vodnými plochami vo vybraných mestách krajín V4.

Po úspešnej prezentácii v Bratislave v máji 2014 si môžete túto výstavu prezrieť aj vo východoslovenskej metropole, kde bude sprístupnená v priestoroch tamojšej Univerzitnej knižnice TUKE. Výstava je súčasťou medzinárodného projektu „MobEx 2013–2014. Water and City – Brownfields“, ktorý je realizovaný s finančnou podporou Medzinárodného vyšehradského fondu.

25.8. – 5.9.2014

Univerzitná knižnica TUKE
Némcovej 7, Košice

www.mobex2013.weebly.com

VÝSTAVA

FUNKCIONALIZMUS SK

Výstava v netradičnej bratislavskej galérii Flatgallery ukazuje návštvníkom menej známy pohľad na vybrané objekty slovenskej moderny z medzivojnového obdobia, predovšetkým cez prizmu fotoobjektívu, či kamery. Čiernobiele

i farebné fotografie od Petra Kuzmina, Moniky Pascoe Mikyškovovej a Olji Triaška Štefanovič zachytávajú významné pamiatky moderny, ktoré pomaly ale zato dôsledne nahľadáva „zub času“. Performatívne videá z projektu Abandoned (re)creation (Opustená (re)kreácia, Andrea Kalinová a kol.) dokumentujú intervencie a interakcie súčasných architektov a konceptuálnych umelcov s pamiatkami moderny v Trenčianskych Tepliciach.

Diváci môžu objavovať nepoznanú stránku funkcionalistických objektov, poetickosť detailov, ktoré po rokoch získavajú akúsi patinu. V konečnom dôsledku výstava bude aj kritickým pohľadom na stavby v strohom, puristickom štýle, ktoré vekom stráca svoju funkciu a otvorí diskusiu o aktuálnej problematike dôslednej rekonštrukcie a zachovania objektov pre ďalšie generácie, ako zároveň i možnosť vzniku akýchsi novodobých „romantizujúcich“ ruín našej domácej moderny.

V rámci výstavy sa uskutoční diskusný večer „Je moderna stále moderná?“ (13.8.2014, 17:00) s pásmom prednášok od teoretikov architektúry, zameraný na súčasnú reflexiu funkcionalistickej architektúry. Kurátorom výstavy je Andrej Jaroš.

Výstava potrvá do 31.8.2014.

Flatgallery, Baštová 1, Bratislava

www.facebook.com/flatgallery

FESTIVAL

BRATISLAVA DESIGN WEEK Medzinárodný festival súčasného dizajnu

Bratislavský týždeň dizajnu je najintenzívnejšie medzinárodné podujatie súčasného dizajnu na Slovensku. Vzniklo v roku 2009 ako Dizajnvíkend, od roku 2013 ako Bratislava Design Week. Prezentuje to najlepšie z domácej scény: výrobcov, predajcov, dizajnérov, nezávislé značky, študentov dizajnu, experimentálny dizajn, módu a vybrané projekty; aj dizajnérov zo zahraničia. V premiére predstaví mnoho nových produktov a projektov. Podobne ako partnerské festivaly v Strednej európe – Designblok Praha, Vienna Design Week, hľadá prepojenie dizajnu aj s inými umeleckými žánrami – výtvarným umením, hudbou, filmom.

Bratislava Design Week sa tento rok presúva z Pisztoryho paláca do novej lokality v Starom meste, ktorá ho približí ešte väčšiemu publiku. Týmto miestom bude dlho prázdna stavba na Laurinskej 14 od architekta Štefana Ďurkoviča zo začiatku 70. rokov - pôvodne sídlo Štátneho projektového ústavu.

Seven poschodí, ktoré boli roky nevyužitú, naplní počas festivalu súčasná dizajnerská tvorba.

22. – 28.9.2014

Laurinská 14, Bratislava

www.bratislavadesignweek.sk

FÓRUM

In the Midl DESIGN Forum

Druhým ročník fóra s titulom „In the Midl DESIGN forum“ (IMdF) sa bude venovať dizajnu opäť v spolupráci s Bratislava Design Week 2014. Témou tohto ročníka je Work is all around (Práca je všade naokolo).

IMdF je určené v prvom rade pre odbornú dizajnerskú verejnosť, no dvere má otvorené aj pre širokú verejnosť a dizajnerských nadšencov a umožňuje spoznať tvorbu a názory uznávaných dizajnérov a slovenskú dizajnerskú scénu zblízka. Hlavným zámerom fóra je hľadať súčasné témy a ich interpretácie, a uľahčiť vytváranie profesionálnych kontaktov v oblastiach spätých s dizajnom. V programe tohtoročného fóra sú prednášky, workshopy a prezentácie prác zaujímavých slovenských i zahraničných dizajnérov.

Súčasťou programu je aukcia dizajnerských skvostov od mladých slovenských dizajnérov, etablovaných slovenských tvorcov, ale aj od známych dizajnérov ikonických produktov 80-tych rokov.

Fórum: 22. – 24.9.2014

prednášky: Berlínka - SNG, Nám. L. Štúra, Bratislava
workshopy: Centrála festivalu Bratislava Design Week, Laurinská 8, Bratislava

Otvorenie a aukcia: 22.9.2014, 18:00

Univerzita Komenského, Gondova ulica 2, Bratislava

www.inthemidforum.sk

SÚŤAŽ

Pamätník demokratickej revolúcie

Dovoľujeme si Vás upozorniť na súťaž na návrh Pamätníka demokratickej revolúcie v novembri 1989. Vyhlasovateľom súťaže je Iniciatíva za Pamätník demokratickej revolúcie 1989, súťaž bola zverejnená na webe Magistrátu hl. mesta SR Bratislavy.

Termín dodania návrhov: 17. október 2014, 14:00

Súťažné podmienky a ďalšie informácie:

www.sasarch.sk
www.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_or-g=70000&id=11043916

ZAHRAŇIČNÉ UDALOSTI

VÝSTAVA

Landscape Festival Prague

V rámci druhého ročníku multizánrového cezhraničného festivalu Landscape Festival Prague sa výstavný projekt venuje téme krajinej architektúry: navrhovaniu verejného priestoru, vytváraniu štruktúr, ktoré majú pozitívny dopad na životné prostredie, estetiku a sociálne správanie ľudí.

Štyridsať pozoruhodných príkladov krajínaskej architektúry z rôznych členských krajín EUNIC (European International Institutes of Culture – Prague Cluster) môže podnietiť debatu o optimalizácii verejnej sféry a roli krajínaskej architektúry a poskytnúť tak účastníkom (medzinárodným odborníkom, študentom, širokej verejnosti) príležitosť k dialógu.

Festival organizujú Galerie Jaroslava Fragnera a Centrum architektury Brno v spolupráci s EUNIC Prague. Vstup voľný.

Výstava potrvá do 9.9.2014.

Nákladové nádraží Žižkov, Jana Želivského, Praha

Zo sprievodného cyklu prednášok a diskusií:

5.9.2014, od 19.00

Prenášky v rámci výstavy Eunic Landscape Architecture Filip Lagiewka – OMGEVING Studio, Belgie
Robin Winogron – Vulkan Studio, Švýcarsko
Rikke Juul Gram – Schonherr Studio, Dánsko

8.9.2014, od 19.00

A jak dál? A kdy? Debata s členmi memoranda a ďalšími odborníkmi o budúcom využití lokality Nákladového nádraží Žižkov (Ministerstvo kultury, Sekyra Group, M.č. Praha 3, hlavní město Praha, IPR Praha, NPÚ). Moderuje Adam Gebrian.

www.landscape-festival.cz

VÝSTAVA

SEOUL: Towards a Meta-City

Dnešný Soul sa pokúša nájsť stratenú originalitu a reflektovať nové hodnoty v tvorbe mesta prostredníctvom realistických a sociálnych intervencií. Pri napínaní týchto cieľov si mesto stanovilo tri priority: oživenie histórie, obnova prírody, obrodienie životov obyvateľov.

Výstava prezentuje sedem rôznych prebiehajúcich projektov v Soule, ktoré demonštrujú nový prístup k urbánemu tkanivu mesta: vedecká konzervácia a kreatívna intervencia na mestskom múre Soulu, projekt pre zachovanie rezidenčnej zóny Baeksa Village, Sewoon Mega Complex, projekty sociálnej udržateľnosti novej časti Gija – Chon, Yongsan Park development, Mapo Oil Depot a Komunitnú budovu.

30.8. – 9.10. 2014

Aedes Am Pfefferberg, Christinenstraße 18-19, Berlin

www.aedes-arc.de

VÝSTAVA

Najlepšie stavby Európy

Cena Miesa van der Rohe 1988 – 2013

Cena Miesa van der Rohe, dnes jedno z najvýznamnejších ocenení za architektúru spomedzi európskych súťaží, bola založená v roku 1987 Európskou komisiou, Európskym parlamentom a Nadáciou Mies van der Rohe – Barcelona. Hlavným zámerom Ceny je rozpoznanie a zhodnotenie najvýraznejších výkonov v oblasti architektúry v rámci Európy. Vyznamenáva projekty, ktorých inovatívny charakter slúži ako orientácia či manifest pre vývoj súčasnej architektúry.

Každé dva roky odovzdávajú hlavnú cenu dotovanú vo výške 60 tisíc Eur a cenu pre začínajúcich architektov a architektky na posmelenie na začiatku ich kariéry vo výške 20 tisíc Eur, v oboch prípadoch za výnimočné výkony z hľadiska konceptuálneho, technického a stavebného.

Putovná výstava „Europas beste Bauten“ – Najlepšie stavby Európy predstaví 39 ocenených stavieb z celej Európy na základe plánov a fotografií a množstva modelov. V Architekturzentrums Wien je výstava obohatená o virtuálnu prezentáciu pätnástich nominovaných stavieb s účasťou Rakúska.

Výstava potrvá do 15. septembra 2014.

Architekturzentrum Wien
Museumsplatz 1 (Museumsquartier), Wien

www.azw.at

BIENÁLE

FUNDAMENTALS

14. bienále architektúry
v Benátkach

Po niekoľkých bienále, ktoré sa zameriavali na oslavu súčasnej architektúry, 14. bienále, ktorého kurátorom je Rem Koolhaas, sa zameria na históriu a pokúsi sa rekonštruovať, ako sa architektúra ocitla v súčasnej situácii, a špekulovať o jej budúcnosti.

Bienále pozostáva z troch vzájomne previazaných výstav, ktoré sa od predchádzajúcich bienále líšia v kľúčových aspektoch. Po prvýkrát boli národné pavilóny vyzvané, aby reagovali na jednu spoločnú tému „Absorbing Modernity: 1914 – 2014“, ktorá je pozvánkou na skúmanie procesu zmazávania národných charakteristík.

Výstava „Elements of Architecture“ v centrálnom pavilóne sa zameriava na základné, fundamentálne prvky architektúry, ktoré používajú „všetci architekti, kedykoľvek, kdekoľvek“. „Monditalia“ v Arsenale sa prostredníctvom expozícií, podujatí a divadelných produkcií zameriava na jedinú tému – Taliansko.

Bienále potrvá do 23. 11. 2014.

www.labiennale.org

VÝSTAVA

Lebbeus Woods: ON-LINE

Múzeum pre architektonickú kresbu predstavuje výber z najvýraznejších prác významného teoretika architektúry,

kresliara, pedagóga a architekta Lebbeusa Woodsa (1940 – 2012). Ťažiskom výstavy sú kresby tušom a ceruzkou z raného obdobia Woodsovej kariéry. Woodsove pôsobivé zobrazenia reálnych a imaginárnych miest vyjadrujú pevnú túžbu ukázať transformatívnu a výpovednú silu architektúry.

28. 6. – 3. 10. 2014

Tchoban Foundation, Museum für Architekturzeichnung
Christinenstraße 18A, Berlín

www.tchoban-foundation.de

VÝSTAVA

POCTA OBETIAM

Vojenské cintoríny Dušana Jurkoviča

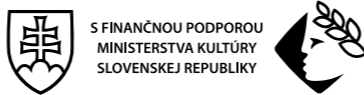
Slovenské národné múzeum – Historické múzeum v Bratislave, Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Berlíne, Slovenský inštitút v Berlíne a Spolok architektov Slovenska

prpravili výstavu s katalógom, ktorá predstavuje vzácný súbor vojenských cintorínov architekta Dušana Jurkoviča, ktoré sú realizované na juhovýchode Poľska. Jej spoluoorganizátorom je Múzeum sepulkralnej kultúry v Kasseli, kde bude výstava prístupná verejnosti až do 19. 10. 2014. Originály exponátov zapožičali Slovenský národný archív a Slovenská národná galéria. Autormi textov v katalógu sú Dana Bořutová a Dušan Kováč, kurátorom výstavy je Branislav Panis.

8. 8. – 19. 10. 2014

Múzeum sepulkralnej kultúry v Kasseli
Weinbergstrasse 25-27, Kassel, Nemecko

VÝSTAVY

M. M. HARMINC

Dve výstavy v Srbsku

Život a dielo jedného z nestorov slovenskej architektúry Michala Milana Harminca (1869 – 1964) mapujú dva výstavné projekty v Novom Sade a v Kulpíne, ktoré pripomínajú vzácné životné jubileum architekta a staviteľa stredo-urópskeho regiónu. Výber lokalít mapuje jeho životnú púť,

ktorá začala pred 145 rokmi v Kulpíne (Vojvodina, Srbsko) a pokračovala cez Budapešť (Maďarsko), kde si roku 1897 založil prvú stavebnú kanceláriu. Odtiaľ prišiel po roku 1916 na Slovensko. Príbeh staviteľa a architekta, ktorý na území bývalého Rakúsko-Uhorska a nástupníckych štátov zanechal okolo 300 diel sa okrem základnej biografistiky a charakteristiky tvorivých etáp od historizmov k moderne a funkcionalizmu sústreďuje na reflexiu jeho tvorby prostredníctvom výberu troch desiatok najvýznamnejších stavieb zo Slovenska.

Výstavy v spolupráci s TRIO Publishing Bratislava kurátorsky pripravila Jana Pohaničová z Ústavu dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok FA STU v Bratislave, texty zostavili Matúš Dulla a Jana Pohaničová ako jeden z výsledkov grantu VEGA 1/0555/14. Výstavy vznikli s podporou grantu MK SR Pro Slovakia MK-8902/2013/5.1.

Výstava v Kulpíne:

Z Kulpína na Slovensko, 26. 7. – 26. 9. 2014

Miestny odbor Matice Slovenskej, Kulpín, Srbsko

Výstava v Novom Sade:

Príbeh nestora slovenskej architektúry

31. 7. – 31. 8. 2014

ÚKVS, Njegošova 16/II, Novi Sad, Srbsko

reinstalácia výstavy:

10. 9. – 19. 10. 2014, Budapešť

PODUJATIA UIA

25. svetový kongres UIA

3. – 7. 8. 2014, Durban (Juhoafrická republika)

www.uia2014durban.org/

26. valné zhromaždenie UIA

7. – 10. 8. 2014, Durban (Juhoafrická republika)

uia@uia-architectes.org

PODUJATIA IFLA, EFLA

Workshop s Chrisom Beardshawom
28. – 30. august 2014, Varšava, Poľsko

Seminár IFLA

Krajinná architektúra v kontexte novej stratégie EU – Zelená infraštruktúra

10. výročie krajinných architektov v Bulharsku

1. – 30. september 2014, Sofia (Bulharsko)

PODUJATIA DOCOMOMO

Medzinárodný študentský workshop

19. – 23. september 2014, Soul (Južná Kórea)

13. medzinárodná konferencia Expansion and Conflict

24. – 27. september 2014, Soul (Južná Kórea)

www.docomomo-seoul2014.org

EXKURZIA

Hörenswürdige Architektur / Počutiahodná architektúra

V rámci projektu Architekturzentrum Wien „MQ Summer of Sound“, Peter Androsch, skladateľ, výskumník zvuku a skladateľ Hörstadt (laboratória akustiky, priestoru a spoločnosti), prevedie účastníkov tromi príkladmi „počutiahodnej“ architektúry vo Viedni. Exkurzia pomôže vysvetliť Androschovu výzvu na humánnejší dizajn akustického prostredia a na vytvorenie novej disciplíny, akustického priestorového plánovania.

Program exkurzie:

1. Historischer Sitzungssaal, Rakúsky parlament (Theophil von Hansen)
2. Reflexionsarmer Raum und Hallraum, Versuchsanstalt TGM, Fachbereich Akustik und Bauphysik Wohnbau
3. Wohnbau Universumstraße (Querkraft Architekten)

13. 9. 2014 14:00 – 18:00

Začiatok exkurzie: Architekturzentrum Wien – Shop

Museumsplatz 1, MQ, Wien

Príhlasovanie: office@azw.at

www.azw.at

SŤAŽ

Nové námestie v Českej Třebovej

Mesto Česká Třebová vyhlasuje verejnú, anonymnú, jednokolovú, urbanistickú, architektonickú ideovú súťaž „NOVÉ NÁMĚSTÍ V ČESKÉ TŘEBOVĚ“.

Predmetom súťaže je spracovanie urbanisticko-architektonického návrhu na revitalizáciu Nového námestia v Českej Třebovej, vrátane návrhu dopravného riešenia okolitých ulíc – miestnych komunikácií, jeho priestorového a funkčného usporiadania zahŕňujúceho úpravy verejného priestranstva, vrátane názoru na prepojenie so širšími mestskými súvislosťami, zapojenia existujúcich objektov, prípadne umiestnenia novostavieb.

Dátum odovzdania návrhov:

20. 10. 2014

www.zakazky.ceska-trebova.cz/vz00000078

FESTIVAL

Berlin Unlimited

Počas 20. storočia Berlín prejavil výnimočnú dynamiku v reakcii na historické a geo-politické okolnosti. Stával sa striedavo hlavným mestom avantgardy, bohémy, sociálnych reforiem, zúfalstva, deštrukcie, rozdelenia, zjednotenia.

nia, nádeje, príležitostí... Konštantná sociálna a priestorová transformácia je zaznamenaná v tkanive mesta.

Festival Berlin Unlimited prináša interdisciplinárnu kolekciu umenia a kreatívnych médií, architektúry a urbanizmu, teórie a výskumu, ktorá odhaľuje, reflektuje, skúma a reformuje limity a obmedzenia mesta v jeho minulosti, súčasnosti a budúcnosti.

Výstava: 3. - 9. 10. 2014

Výsledky medzinárodnej výzvy na príspevky vyhlásenej v marci 2014.

Sympóziu: 4. 10. 2014

Pozvaní umelci a hostia sa budú deliť o pódium, aby reflektovali súčasné podmienky v Berlíne a ich limity.

Workshop: 3. - 9. 10. 2014

Päť dní experimentálneho mestského laboratória pod vedením interdisciplinárneho tímu desiatich tuteurov z rôznych krajín.

Premietania a diskusie: 6. - 7. 10. 2014

V spolupráci s Urbanophil, stadt:gestalten a mikromakrowelt.

Komentované prechádzky: 10. 10. 2014

Psychogeografické skúmanie teritória. Spoznajte Berlín prostredníctvom pohľadov architektov, urbanistov, výskumníkov, fotografov a umelcov. V spolupráci s B-Tour.

Zentrum für Kunst und Urbanistik (ZK/U)

Siemensstraße 35, Berlín

www.berlinunlimited.org

DEŇ OTVORENÝCH DVERÍ

OPEN HOUSE in Az W

Architekturzentrum Wien pripravilo pri príležitosti národného sviatku deň otvorených dverí, počas ktorého je vstup pre všetkých voľný. O 14:00 a 15:00 sa konajú komentované prehliadky výstav pre verejnosť.

26. 10. 2014, 10:00 – 19:00

Architekturzentrum Wien, Museumsplatz 1, MQ, Wien

www.azw.at

**NOVÁ KUNSTHALLE
SYNAGÓGA ŽILINA**

**Umenie je zbytočné,
a preto pre naše potreby úplne zásadné.**

TÁTO ARCHITEKTÚRA HRÁ PRVÚ EURÓPSKU LIGU.

CHCEME DAŤ O TOM VEDIET'.

A NIELEN TO.

**www.novasynagoga.sk
www.facebook.com/novasynagoga**

Bez peňazí, ale s nasadením, hlbavosťou aj pragmatizmom stojíme v protiklade k modelom založeným na verejných rozpočtoch, alebo investičných stratégiách zberateľov a vplyvných galeristov, ktoré pomaly začínajú dominovať celému poľu. Nech už to dopadne akokoľvek, musí nás to spoločne zväzdať k objavovaniu nových perspektív pre hľadanie autentických spôsobov, ako chceme prežiť svoje vlastné životy.

Nová synagoga v Žiline od svetoznámeho architekta Petra Behrensa z roku 1931 je už vďaka nášmu príbehu unikátnou stavbou nielen pre pár nadšencov architektúry, ktorí o jej európskom význame písali roky. Veď o nej tisíce obyvateľov Žiliny, Slovenska a pribúdajú už aj návštevy zo zahraničia. Podporujú jej pamiatkovú rekonštrukciu, pomáhajú nám, držia palce, chystajú výstavy a kultúrne projekty do budúcej kunsthalle, šíria dobré meno a správu o jednej výnimočnej architektúre a jednej úprimnej iniciatíve zachrániť ju pre kultúrne využitie.

Ďakujeme, že ste medzi nimi. A ak ešte nie ste, neváhajte.